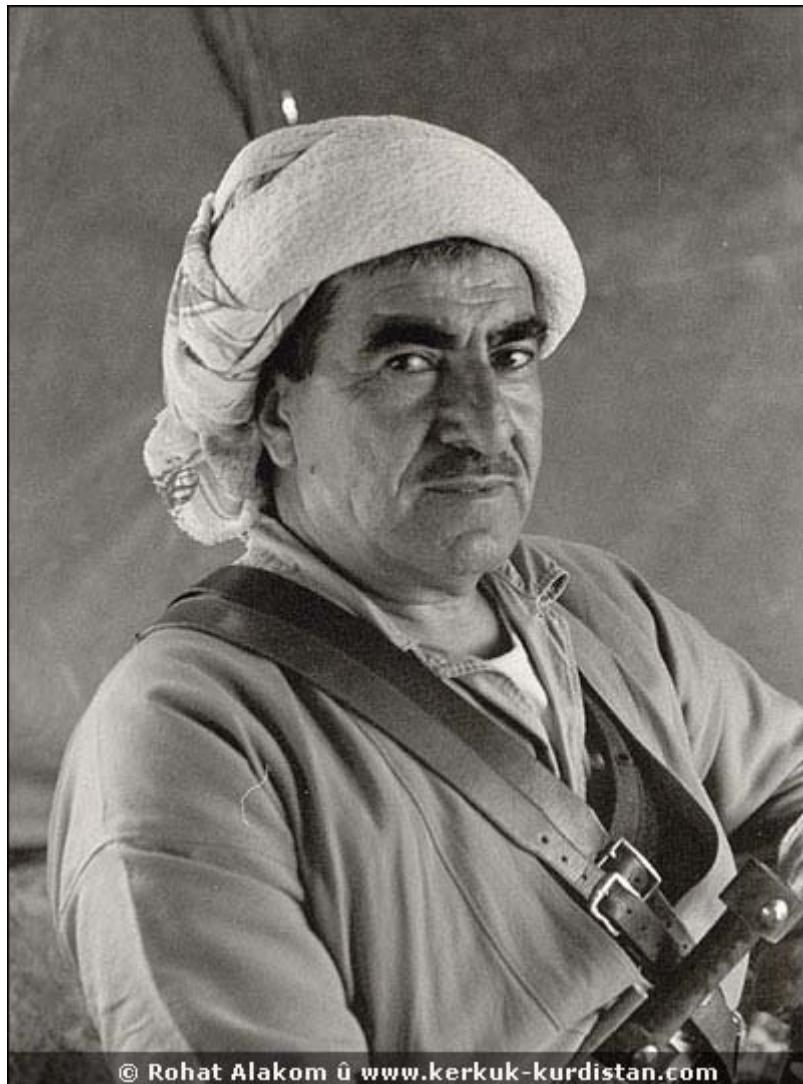

سەرۆکی کورد مسەفا بارزانی (١٩٧٩-١٩٠٣)

ك ك - نفيسار

© Rohat Alakom û www.kerkuk-kurdistan.com

ستۆکھۆلم، ٢٠٠٣ ٣/١٤ — ئىرۇ سەدساليا چىبۇونا سەرۆکىن کورد مەلە مسەفا بارزانىيە و پۇرتالا كەركۈوك كوردىستانە نفيسارەكا درېز يى نفيسکارى كورد مەھمەد دەھسوارى دگەل ھنەك وىنەيىن مەلە مسەفا بارزانى يىن كۆ حەتا نەو، وەكى كۆ ئەم دزانن، ل ت دەران نەھاتنە چاپ كرن بەلاف دكە.

ئەم دزانن كۆ ئەش نفيسار ژ نفيسارەكا نۆرمال درېزىتە لى بەلى ژ بۆ نەسلىن نۇو و خوهندەقانىن كۆ ت پىرتووڭ د حەقى زىيانا مەلە مسەفا بارزانى دە نەخوهندىن دى ئەش بې كورتەداناسىنەك و خوهندەقانىن كۆ بخوازن دكارن وان پىرتووکىن كۆ د قى نفيسکارى دە وەكى سەركانى هاتنە ب

کار ئانین ژ خوه ره پهیدا بکن و بخوینن دا مەله مستەفا بارزانى ھىز باشتى ناس بکن.

وينهبيين د قى نقيساري ده مه ژ نقىسكار و لىكولينهرى كورد روھات ئالاكومى وەرگرتنه و ژ نەفۇ شە پرسپاس ژ بۇ مەھمەد دەھسوار و روھات ئالاكومى بۇ فى ھەشكاريا وان.

کەركۈوك كوردىستانە

يەك ب يەك، قۇر ب قۇر، بەر ب گولستانى قە، بەر ب باخى ئىرەم قە چۈون؛ د دلىن وان دە بىخۇفيا دېمن، يا خەتەرينىن زيانى و ھېقىيەن سالان، د پاشلىن وان دە ھىز و تەھجروبەيىن بەرھەمدار، د دەستىن وان دە گول و سۆسىنەن رەنگىن، د گەل ھېقىيەن مەرقانلى و زيانەكە تىئىر و تىشى، ھىمدارىن ھەبۈون و زيانا گەلى مە، مىرخاسىن ئاشتى و ئازادىي، ژنانق مە بىر بىر كۈچ كىن. ب ھىز و ھېقى بۇون، ب صەبر و ئارام بۇون؛ ژ بۇ ئازادى و رىزگارىي د كۈلاننەن رەش و تارى دە، د رەوشىن زۇر و ب خەتەر دە، بىتەرس دەرباس بۇون. د زلۇوماتىن تارى دە، ژ نەشىن نوھە شەوق، ھېقى و بەرخودانى؛ و ھەر وە باخەرى و تەكۆشىنا وان ئاڭرى ھېقى و بەرخودانى، د رېيىن زۇر و پەرگالىن نوورەن دە دان دۆماندىن؛ ئەو ژ خوه رە، ژ ھەبۈون و كەفتەلەفتا گەلى خوه رە مىناكىن گرانبوها، د رىيا ئازادى و رىزگارىي دە رىيەرىن پايەبلەند ھەسباندىن. گەلى كورد، لەھەنگىا وان پېشى ئالىيىانبۇونا وان ژى د بەرخودان و سەرھەلدانىن نوھە دا دۆماندىن؛ ئەو نەدان ژېيرىكىن.

چاخى مرۆڤ چافەكى باقىزە دىرۆكا تەكۆشىنا رىزگارىي نەتەۋەيى كورد، دى مرۆڤ گەلەك لەھەنگىن ھېزىرا و ب روومەت ب بىر بىنە. ب تايىبەتى د قى سەرسالا داوى دە، گەلى كورد ل ھەمبەر كۈلەدارى و زۆرددەستىنى، ژ بۇ رىزگارى و ئازادىي خوه، جار ب جار سەرى ھەلدايە و ژ ناف چان سەرھەلدان و بەرخودانان گەلەك لەھەنگىن بروومەت دەركەتنە. ئەف لەھەنگ، ژ گەلى كورد رە بۇونە رىيەر و باخەرىا بەرخودان، سەرھەلدان و رىزگارىي؛ د دىرۆكا تەكۆشىنا گەل دە بۇونە نومۇونەيىن پايەبلەند. يەك ژ ۋان لەھەنگان ژى مستەفا بارزانىي نەمرە كۆ ئەز دى وى ب چەند رووبەلان بە ژى ب بىر بىنە.

سا١٩١٤. چەلە بۇو و روژىن صەرما نىزىكاهىيى ل سەرسالا نۇو دىك. والىي ئۆسمانى يى مۇوسلى سولەيمان نازىف فەرمانا سەرۆكى بارزانيان شىيخ ئەبىسىلەلام دەرخستىبوو. مينا گەلەك سەرۆكىن دن ئەو ژى ب خيانەتا كوردەكى دن ھاتبۇو زەفتىرن. شىيخ ئەبىسىلەلام و سى ھەۋالىن خوه ل بەر چاقىن كوردان ھاتن بدارداكىن. دەولەتا سەردەست دخوهست ب ۋى ئاوايى ژ گەلى كورد چاقىرساندى بکە. ل گۆرا دېمن، تەكۆشىنا كوردان ب ۋى ئاوايى ژ بۇ دەمەكە كەن بە ژى ھاتبۇو تەفاندىن.

براينى وى، بارزانىي بچۈوك ئى دەھ دووانزىدەھ سالى، تەقى چەند ھەۋالىن خوه چوبىوو مەيدانى دا كۆ بدارداكىن كەكى خوه ببىنە. چاخى وى رەھشى فيم كربوو و كەكى خوه د سىنپى دە دالەقاندى دىتىبۇو، چاقىن وى خومام گرتىبۇون و ئاڭر ب دلى وى كەتبۇو.

وى هي ژى باش فيم نەدەك بى كەكى وى و ھەۋالىن خوه چما دهاتن قەتلەرن. ژ بۇ ج مالباتا وى و كوردىن دن دخستن بن ۋى تادە و زۆردارىي؟

چما ئۇرۇزى مينا هەركەسى د ئاشتى و ئازادىيەن دە نە دېشيان؟ وى فيم نەدەكىر. تا نەا رى وى فيم نە كىرىبوو بىر ئۇچ چاخى ئۇرۇزى نەھە مەھى بۇو تەقى دىا خوه ل ئامەدى خستبۇون زندانىن ئۆسمانىيان. وى فيم نە دەكىر بىر چما ئۇرۇزى سىن سالى جارا دويھەم تەقى دىا خوه كەتبۇو زيندانىن مۇوسلىق. گۈندى وان ھاتبۇون شەوتاندن، مىر ھاتبۇون كوشتن و ئۇرۇزى دايىكا دلۋەغان دىل گرتبۇون. ئۇچ؟

دئ وى ئەف رەوش پىشترە فيم بکرا. نە زىدە دور، پەر د نىزى دە. دئ رەوشا گەلى كورىد، تادە و زۆردارىيەن ل سەر نەتەوھىي كورىد وى د دەمەكە نىزى دە بگەيشتىاندا و بکرنا تەكۈشەر و سەرۋۆكى دۆزا كوردان.

ھەلبەت نە هيisan بۇو كۆ مرۆڤ لاوۇ ھەلاتەكى بىنەست بە. دئ وى ئەف زۇو فيم بکرا. ھەلاتەكى د بن دەستىن دېمىن باربار و خەدار دە، د كۈوراھيا دلى خوه دە تەكۈشەرەن بىيەمپا و سەرۋۆكىن دۆزا نەتەوھىي كە دەردىخست پىش. دئ رەوشا ھەلىت و بىنەستىا نەتەوھىي كورىد، تادە و زۆردارىيەن ل سەر گەلى كورىد بارزانىيە بچووك ھىن د خۆرتانىيە دە ل چارالىي كوردىستانى بىانا گەراندىن. دئ گافەكى وى ل جەم مەممۇود بەرزەنجىي نەمر، گافەكى وى رى ل كىلەكاكا سەعىد بروكى بۇويا. ئىدى زىيان نە زىيانا وى بۇو، زىيانا وى يَا نەتەوھىي كورىد بۇو. ئەم د خىزمەتا سەرۋۆكى سەرھەلدا ئاڭرى ئىحسان نۇورى پاشا دە، ھەم رى د يَا كۆمارا مەھابادى و قادى مېھەمەدى پېرۇز دە بۇو. كى دكاربۇو بېھ خۇھەدىي قىي بەختەواريا بىيپىقان؟ كى دكاربۇو ئەوقاس دلشاد و سەرفراز بېھ؟

مالباتا بارزانىيان

نافەندا مالباتى و بارزان دەكەفە هېيلا چەپىن رووبارا زاپى، بەر قونتارا چيا. باپىرى مستەفا بارزانى ئەبىسىلەم بارزانى، بەر ئەم وەرە دەنیايان سەرى ل بەر ئىمپاراتۆر ئۆسمانىيان ھلابۇو، لى چاخى ئۇچ ھەۋەقىتىنى و ئاشتىيەن چووبۇو مۇوسلىق ئەم گرتبۇون و بدارداكربۇون. دېمن ب قىي رى ناسەكەنە و پارانىا ئەندامىن مالباتى پىشتى بىدارا كىرنا سەرۋۆكى عەشيرى، دخە زندانان. دېمن پىشتى دەمەكى مالباتى ئەھەف بەلاڭ دە و ب هېيلا سولھەيمانىيە، ھەولىر و كەركۈكى قە نەفى دە. ئەندامىن مالباتى نىزى سالەكى د ۋان رېيىن دور دە شەرپەزە دېن.

پىشتى شىيخ مەممەد وەفات كرييوو، برايىن وى ئەبىسىلەم كەتبۇو دەوسا وى. ئەبىسىلەم مالباتى و عەشيرىن دن جاقاندبوو سەر ھەف و پىشتى سالىن ۱۹۰۶ ان، كۆ د دەما سولتان ئابدولھەمید دە رەوشا كوردىن ھاويردۇر خوهشتر بۇوبۇو، دەست ب داخوازا مافىن خوه كربۇو. وى دەمەت سولتان ئابدولھەمید ئەناف كوردان ب دەھەھەزاران كورد دابۇو ھەف و خستبۇو ئەناف هېيزىن لەشكەرى ئۆسمانىيان. نافى وان "ھامىدىيە ئالايilar". دئ قىي رەوشى د ناف عەشيرىن كوردان دە ئاكۆكى و بىيەزورىيەكە مەزن دەرسەتا ھۆلى. ژىلى كۆز تەرەف ژۇنترىكىن نۇو نىزىادېرەستىيەكە بىيەمپا دەست بىن كربۇو، ئاسىمیلاسۇنەكە كەسەدىتى رى بۇوبۇو خەتەرەكە مەزن.

ل سەر وى د سالا ۱۹۰۷ ان دە سەرۋۆكەشىر و مەزنىن كوردان دەجىن و دىگىزنى ئەنjamەكى. ل سەر نافى كوردان تەلگرافەكى ژ دەولەتا ئۆسمانىيان رە دشىنن و داخوازا كوردان پىشىكىش دەن. كورد د تەلگرافى دە دۆزا ئازادىيا زمانى كوردى دەن. پىيپىست بۇو جەھىن كۆ كورد لى دېشىن، كوردى بىبۇنزا زمانى فەرمى و يى خۇھەنەگەھى. داخوازا دويھەم يَا كارمەندان بۇو و پىيپىست بۇو ل

کوردستانی کەسین کورد بھاتنا وەزيفه دارکرن. هەر وھا پیوست بھو کۆ حقوقا ئىسلامى وەکه زاگۇنین بنگەھين بېتىن قەبۇولىرىن و بكارانىن. داخوازا داوى ژى ل سەر زکاتى بھو. پیویست بھو کۆ زکاتا ل کوردستانى دھات جقاندن، ژ بو ئاقاکرنا خوهندەگەھ و چىكىرنا رىيىن کوردستانى بھاتنا خەرجىرن.

ھوكومەتا ژۇنتركان ئەف داخوازىن ھەرى ھىسان ژى مينا سەرھلەدانەكى پەۋزاند و ل ھەمبەر كوردان دەست ب سەھەرەرىيەن كر. داخوازىن كوردان د ناف كوردان ب خوه دە ژى ب دو شىوه يېئن حېھى ھاتن نيقاشىرن. ھەنەك ل ھەمبەر ۋان داخوازان دەركەتن و نەدەخوھەستن ب ھوكومەتى رە تىكەفن ناكۇكىيان. ھەنەكىيىن مينا سەييد ئابدۇل قادر، ئەمین عەلى بەرخان، شەريف پاشايى سولھيمانى و دەردۇرا وان ژى ب كىف ل ۋان داخوازان خوهدى دەركەتن.

پشتى ۋان داخوازان ھوكومەتى كوردان ب ھەقالبەندىيا روسيايى سووجدار كرن. ئەف دھاتە وئى مانھىيى كۆ بەرسىقا ھوكومەتا تۈسمانىيان دەستپېكىرنا شەر بھو. ھوكومەتى ئىریش بىر سەر كوردىيەن ھەرىيەن و شىيخ ئەبسەلام ژى بىچارە دەست ب بەرخوهدانى كر. ھىزىئىن كوردان ل ھەمبەر ھىزىئىن دېمىن بەرخوهدانى كە باش و سەرکەفتى پىك ئانىن، لى چاخى عەشيرىن دن ئىن كورد خوه دان ئالى و شەر نەكىن، مالباتا بارزانىيان ب تەنەن و بىھىز مان. بەرخوهدا زوھات شکاندن و لەشكەر ئىزىز كوردان شەوتاندن و وېران كرن. سولھيمان نازىف، كۆ ئەھ ب خوه ژى كورد بھو و والىي موسلى بھو، جار ب جار ئىریش بىر سەر شىيخ ئەبسەلام لى نكاربۇو وى زەفت بکە. شىيخ ئەبسەلام دەرباسى كوردستاندا رۆزھلات بھو ل ورئ بھو مىۋانى سەييد تاھايى نەھرى. وى ھەر وھا ئىسمایل ئاخايى شاكى (سەمکۇ) ژى زىارت كر. پشتىرە ژور ۋەھىرىيەن و بھو مىۋانى كوردەكى. ئەف مەرقى بىيەخت ژى ئەھ دادەست.

مستەفا بارزانى وئى دەمىن ب تەنەن سى سالى بھو و تەقى دىيا خوه جارا دويىم كەت زىيەنانى. ۋىچىرىنىڭ چارى حەتا كۆ د سالا ۱۹۰۹ ان ده ھوكومەتا ئىتتىھاد و تەراقى نەھات سەر حۆكم ژى ئەھ بەرنهدا. ب دارده دالەقاندىدا شىيخ ئەبسەلام و ھەقالبىن وئى تەسىرە كە مەزن ل سەر بارزانىي پچووڭ كربۇو. ھەر وھا وئى تەسىرل سەر رەوشان گەل و يَا مالباتى ژى كربۇو.

پشتى كوشتنا شىيخ ئەبسەلام، شىيخ ئەحمدەدى ۱۸ سالى دەكەفە دەوسا كەكىن خوه و دبە سەرۆكىي مالباتى. پشتى بەرخوهدانى مالباتا بارزانىيان د ھەرىيەن د دبە خوهدىي رۆلەكە گىرينگ؛ ئانگۇ سەرۆكتايى پەرسا نەتەوھىي.

شەرى جىھانى يى يەكەم

بەرى شەرى جىھانى يى يەكەمین (1914-1918) كوردان رىيختىندا ھېشى د سالا ۱۹۱۲ ان ده دامەز زاندبو و كۆشارا ھەتاۋى كورد ژى دەست ب وەشانى كربۇو. چاخى دەولەتا تۈسمانىيان د شەر دە ل گەل ئەلمانىيان جى گرت، خوهست ژ شەر ئىستىفادە بکە و موخالەفەتى بىتەسىر بکە. ب ۋى ئاوايى ئىریش بىن سەر كوردان ژى. پېشى رىيختىندا ھېشى و كۆشارا ھەتاۋى كورد ھات قەدەخەكىن. پشتىرە ئەندامىن گىرينگ خىتنەن ھەپسى و دوو رە ژى ئەھ شاندىن عەسکەرەرىي.

د سالا ۱۹۱۵ ان ده فەرمانا ئەرمەنیان دەركەت و ب ۋى فەرمانى رە قىركىرنا مەزن ژى دەست پى كر. د ناقا دەمەكە كن ده نىزى ۱۵۰۰۰۰ ئەرمەنی و

٦٠٠٠ زی کورد هاتن قه‌تلکرن. هوکوومه‌تی ژ بۆ هەر سەرئ ئەرمەنیه‌کی ٢٥ قرووش بەخشیش ددا. ئانگۇ قیمەتا مروققەکی بوبوو ٢٥ قرووش! ژ ئەرمەنیان ئین کۆ دکاربۇون بىرەن خوھ ب ئاوايیه‌کی خەلاس كرن، ئین مايىچ بىزە ب گشتى هاتن قه‌تلکرن. نىزى ٧٠٠٠٠ ٧ کورد هاتن نەفيكىن و بەر ب ئاناتوليايىن (ئانكارا، كۆنيا، كىشەھەر و نەفشهھەر) قە هاتن شاندن. جەھىن كۆئەرمەنى و كورد ژى هاتبۇون قالاکرن ب ترکان هاتن داگرتن.

پشتى شهر ب داوى هات، رەوشابەشى كوردستانى كۆ د دەستى ئۆسمانيان ده بوبو ب تەقاھى گوھرى. هيلا ئەل -جەزىرە و چىايىن كورد ب سورىيەيى فە هات بەردان و ئىدارەيى سورىيەيى كەته دەستى فرانسايى. هيلا كۆ نەدا د ناف سينورىيەن عىراقى دەيە (نەدا بەشك باشۈرۈ كوردستانى ده ئىدارە د دەستى كوردان دەيە) ژى كەته بن حوكمى ئىنگيليزان.

پەيمانا سەورئ و سەرەلدانا بەرزەنجى (١٨٨٢-١٩٥٦)

پشتى كۆ ئەلمانى و ب وان رە زى ئۆسمانيان شهر وەندا كرن، د پەيمانا سەورئ (١٩٢٠) ده بريار هات دايىن كۆ كورد و ئەرمەنی شى ل باکورى كوردستانى بگەيىن ئازادىا خوھ. لى مخابن ئەف ب تەنلى ل سەر كاخەز ما. خويما بوبو كۆ ھى ژ ھنگى ۋە دەولەتىن ھەۋېش ل سەر كوردان دەتكىن، لى ھەسابى وان ھەرتەن سەر "ھەسپىن" قەويىت بوبو.

ئىنگيليزان كۆ عىراق د بن باندۇرا وان ده بوبو، ۋىچ جارى ژ هوکوومەتا عىراقى داخواز كرن كۆ ل دەكلەراسىيونا خوھ خودى دەركەن و مافىيەن كوردان ئىن ئۆتۈنۈمىي ب جى بىنن. ل گۆرالى دەكلەراسىيونا كۆ د ناقبەرا هوکوومەتا ئىنگيليز و ياخەرەبان ده هاتبۇو ئىمزرىن، دەپىا كۆ كوردان د ناف سينورىيەن عىراقى ده ئۆتۈنۈمىي ب دەست بخستا.

هوکوومەتا عەرەب نە رازى بوبو كۆ ج ئۆتۈنۈمى بده كوردان، لى ژ بەر رەوشابو خوه ياخەرسەتىيا ئىنگيليزان و بىيەنۈزۈونا خوھ نە دگۆت "نا" ژى. چاوا ھەبە "كورد ژى بەشك ژ گەلەتى دەولەتا عىراقى" بوبون. ھەر وەها كورد ب خوھ ژى ژ رەوشى نە رازى بوبون. ھى د سالا ١٩١٨ ان ده شىخ مەممۇدى بەرزەنجى و گەلەك پىشەۋانىن كورد ئىمزرە بەرھەف كربۇون دا كۆ د بن باندۇرا ئىنگيليزان ده هوکوومەتكە كورد ئاشا بىن.

مالباتا بەرزەنجى ژ سالىن ١٨٥٠ ده ھەرييما سولەيمانىي و دەردۇرا وى دە پىشەۋانى دىكىن. باشى وى شىخ سايدى سولەيمانى ژى پشتى سەرەلدانا ١٩٠٨ ان هاتبۇو بدارداكىن.

د چرييا پاشىن ده تەمسىلكارى ئىنگيليزى نۆمل، ل سەر ناشى ئىمپاراتۆريا ئىنگيليسنانى حوكىمداريا باشۈرۈ كوردستانى دا مەممۇدد بەرزەنجى. لى پشتى دەمەكى كۆ سوان كەته دەوسا نۆمل، رەوش گوھرى و ئىمپاراتۆريي خوهست كۆ ل ھەمبەر بەرزەنجى و هوکوومەتا كورد ھەنك گوھارتىننى فەرمى پىك بىنە. كوردان ئەف قەبۇول نەكىر و بەرزەنجى بريارا بەرخودانى دا. پشتى شهر، بەرزەنجى د گولانا ١٩١٩ ان ده وەزىفەدارىن ئىنگيليزان دا گىتن و سەرخوھبۇونا خوھ ئىلان كر.

بەرزەنجى ھەر وەا ژ چارالىي كوردستانى ئالىكارى داخواز كر. وى دگەل ۋى ژ لەننин رە ژى ب نامەيەكى ۋە داخوازا پشتگەرىي كر. مala بارزانيان ب سەرۆكتايى شىخ ئەحمد چۈون ھەوارا بەرزەنجى و د شەرى ل ھەمبەر

ئىنگىلىزان ده جىي خوه گرتن. مستهفا بارزانى هى د وئى دەمى ده سەرۆكاتىا
ھىزەكە كوردان دكە و دۆلا پياو ده ب جى دبە. شىخ مەممۇدى بەرزەنجى
د سالا ١٩٢٢ ان ده خوه ملۇوكى كوردىستانى ئىلان كر. ئىنگىلىزان ب بالافران
قە كوردىستان و ب تايىھتى رى هىلا سولەيمانىي سەرانسەر بۆمې باران كرن.
تهفى قى رى هىزىن بەرزەنجى نىزى دو سالان ب بەر خوه دان.

چ مخابن سەرەلدان زىدە دۆم نەكەر. ئىنگىلىزان تەفى بالافرىن خوه ئىريشان
برن سەر سولەيمانىي و حوكومەتا عەرەب و ئىنگىلىز دۆر ل هىزىن كوردان
گرتن. ئەف سەرەلدانا بەرزەنجى رى د سالا ١٩٤٤ ان ده ب داوى هات. دى
بەرزەنجى شەش سال شۇوندە ديسا سەرى ل ھەمبەر دەمن ھلدا و
سولەيمانىي بخستا بن دەستىن خوه. لى ئەف رى ب سەر ئاكەۋە و
ئىنگىلىز بەرزەنج دەمەكە درىز ل جەھەكى مەكمە دەن بن چاقان. مەممۇد
بەرزەنجى كۆ خوه ملۇوكى كوردىستانى ئىلان كربوو و ل سەر ناقى خوه دراف
دابوو چاپىرن، پىشترە دەرباسى بەغدايى بوبول ور د سالا ١٩٥٦ ان ده چاقىن
خوه ژ زيانا بىيەخت رە گرت.

پەيمانا لۆزانى (١٩٢٣)

پشتى شەرى جىهانى ناشتىمانپەروھرى ل چارالىي جىهانى بەلا بوبول
رۆزھلاتا ناھىن رى د رۆزەقى دە جەنى خوه گرت. ل بالكانى بىرانيا وەلاتىن د
بن دەستىن ئىمپاراتورىيا ئۆسمانىيان دە گھىشتىن ئازادىا خوه. ل ئافريكاىي و
ل رۆزھلاتا ناھىن رى گەلەن بندەست داخوازا سەرخوھبۇون و ئازادىي دىرن.
كورد رى بەشدارى ناڭ وان نەتەھوھبىن كۆ داخوازا رزگارى و سەرخوھبۇونا
خوه دىرن بوبون.

"كورد تەعالى جەمەتى" ، "كورد مىلەت فکراس" و "كورد ئىچتىيمى
جەمەتى" چەند رىخستىن كورد بوبون و داخوازا كوردىستانەكە سەرېخوھ
دىرن. لى خويما بوبو سەرخوھبۇونا كوردىستانى كۆ ژ هىلا نەفت و مادەنلىن خوه
بىن بەردە قە پە دەولەمەند بوبو و ژ تەرهەف دەولەتىن جەھى قە هاتبۇو
پارقەكىن، نە ژ هىزىن ھەقبەش و نە رى ژ دەولەتىن دۆرھەلى رە نە زىدە
گۈرىنگ بوبو. ھەر چقاس دەولەتىن كۆ د شەر دە ب سەركەتبۇون بەحسا رەوشان
كوردان دىرن رى، د رۆزھلاتا ناھىن دە "رەحەتى" و "ستابىليتە" دخوھستن.
وان "نكاربۇو" ئەف ئاغا دەولەمەند ب دەستى "چەند ئەشقىيائان" قە بەردان.

ب پەيمانا لۆزانى رە رەوشان دەن بىتىر خەراب دبوبو و ئەف جار
كوردىستان دبوبو چار پەرچە. دەولەتا ترك يا كۆ سينورىن ئىرۇ د بن حوكىنى
وئى دەيە، ب سەرۆكاتىيا كەمال ئاتاتەرك هات دامەزرانىن و پەرچەيى مەزن
ئى كوردىستانى كەت بن باندۇرا وئى. ھەرچى د دەستپىكى دە كۆمارا
تەركىيەن يا كورد و ترکان رى بوبو و ھەردو نەتەھوھ "ئەندىيەن وەلىت"
بوبون رى، ئەف سۆز و گۆتن زوو هاتن ژىيركىن و پىشترە رى ب دەھەزازان
كورد هاتن قەتلەرن و ب سەدەھەزازان رى هاتن نەفيكىن.

ژ هىلا دن قە باشۇورى كوردىستانى كەتبۇو بن دەستىن عەرەبىن كۆ د بن
باندۇرا ئىنگىلىزان ده مابوبون و باشۇورى پچووك رى د بن دەستىن سورىيە كۆ
د بن باندۇرا فەنسايدىدە مابوبو. ئىدى ل دەولەتىن عەرەبان دو ھەبىن نوو
زىدە بوبوبۇن: عىراق و سورىيە.

تەقى كۆ شەرى جىهانى ب داوى هاتبۇو زى، كورد حەتا ۱۹۳۰ ان ب دېمىنین داگرکەر رە چارالى شهر دىكىن. يا راستى سەرھەلدانىن كۆچگىرى و دەرسىنى زى ب جورەيەكتى بەردەواما شهر و سەرھەلدانا ئاگرىيى بۇو. ب كورتى ز دەستپەكى شەرى يەكمەن ئى جىهانى و داوايا شەرى دويەم، كورد ب ھەر ئاوايى و بىنافىبر د شهر دە بۇون.

ل رۆزھلاتى كوردستانى ئىسمایيل ئاغا (سەكۈ) د سالا ۱۹۲۱ ان دە سەرھەلدانكە مەزن پىڭ ئانى. سەكۈ بۇو والىي شىنۋىتى و تا سالا ۱۹۳۰ ان زى فى دۇماند. شاھ رزايى پەھلەوى د فى سالى دە وى دەزمىنە جەم خۇھ دا كۆپى رە ل ھەف وەرە. شەرتى وي زى ئەھە كۆ سەكۈ بىچەك وەرە. ب ۋى ئاوايى وي دخن خەفكى و پشتەر زى دكۈزن.

پشتى كۆ دەولەتا ترک يا نۇو تو مافىيەن كوردان قەبۇول نەكىر و سۆزىيەن خۇھ زۇو ز بىر كىر، كوردان دەست ب داخوازا ئازادىيەن كىن. لى بەرسىغا دەولەتا ترک ز يا ئىنگىلىزان جوداتر بۇو. د سالا ۱۹۲۵ ئان دە كوردان ب سەرۆكتايى شىيخ سەعىد سەرى ھەلدان و گەلەك بازار و قەسەبەيىن كوردستانى زى ب دەست خستن. لى سەرھەلدان ب تەنئى ما و دەولەتا ترک ب ھەممۇ ھېزىيەن خۇھ قە چارالى دۆر لى گرت.

د سالا ۱۹۲۷ ان دە رىختىمىاى جەمەتى "كوردستان تەعالى جەمەتى"، "كورد تەشكىلاتى ئىچتىمىاى جەمەتى"، "كورد مىلەت فېركاس" و "كورد ئىستىكلاڭ كۆمەتەسى" دەگىژىن ھەف و خۆبىوونى ئاقا دەن. ئەھ د دېرۆكا كوردان دە ز ھىلا رىختىنى ۋە گەڭىنگى پەرگىنگ و مۆدەرن تى پەزىراندىن. گەنەرالى كورد ئىحسان نۇورى پاشا زى دې سەرۆكى پارتىيە.

ئىحسان نۇورى ل ھىلا ئاگرىيەن ھېزىيەن كوردان جقاند سەر ھەف و سەرھەلداナ كۆب ناھى ئاگرى تى زمان، بەرفەرەھەتر كىر. وي دەمىن ئىبراھىم ھاسكى تەلۇر زى ھوكومەتا كوردان ئاقا كربۇو. ھەر وە رۆژنامەيا "ئاگرى" زى دەست ب وەشانى كربۇو.

ھوكومەتا ترک د گولانا ۱۹۳۰ ان دە ئىرىشەكە مەزن بىر سەر تەكۆشەرەن كورد. ھوكومەتا سۆقىيەتى زى سینقۇرىن خۇھ گىرت و نەھەشت كۆ لەشكەرەن كورد ب ور قە ھەرن. ب ۋى ئاوايى دەولەتا ترک ل ئاگرى و زىلانى قىركرەكە مەزن پىڭ ئانى. ئىحسان نۇورى و چەند ھەقلىيەن خۇھ پىشى چوون سەر ئاگرىيا بچۇوك و پشتەر زى دەرباسى رۆزھلاتى كوردستانى بۇون.

ل سەر داخوازا خۆبىوونى، مىستەفا بارزانى تەقى ۵۰۰ لەشكەرەن خۇھ چووبۇو ھەوارا سەرھەلداナ ئاگرىيەن و ل ھىلا ئۆرامارى ئىرىشىن گران بىر بۇو سەر دېمن. ئىرىشىن بارزانى و ھەقلىيەن وي وسا دىۋار بۇون كۆ دەولەتا ترک پەر تىساندبوو و ژ بەر وي زى پەرانىا ھېزىيەن خۇھ ب سەر ئۆرامارى قە شىاندبوو. لى بارزانى ب چەكتاسى خۇھ ب پاش قە كشاندبوو و دەرباسى بارزان بۇوبۇو.

ئاگرى و تەجرووبەيىن وي، د دېرۆكا كوردان دە خۇھدى رۆلەكە گەرىنگە و گەلەك زى بالكىشە. كوردان يەكمەن جار ب رىختىنى و ئاوايىكى مۆدەرن شەر كربۇو. ھەر وە لەشكەرە كورد زەرارەكى گەلەك مەزن زى دابۇو دەولەتا دېمن. لى دېمن گەلەك خورت بۇو و ژ چارالى قە ئالىكاري وەرگەرتىبوو. قە جارى ئىنگىلىز زى هاتبۇون ھەوارا دەولەتا ترک. وان نە دخوهست كۆ كوردىيەن باشۇور وەرن ئالىكاري كوردىيەن باكۇر و ب ۋى ئاوايى بىتەر نىزى ھەف بىن.

وئى دەمى ل بارزان زى رەوش نه خوهش بۇو و سەرھلدانەكە نۇو نىزىك دخويما. چاخى ھوكومەتا عىراقى دىگەل ئىنگيليزان ب بالاfran ئىريش بىن سەر بارزان و ھەريمى دان بەر ئاگىر، بارزانيان بريارا بەرخودانى دا. تەكۆشىنا وان ھەر بەردەوام بۇو. لى كوردىن ئازادىخواز و مالباتا بارزانيان نە ب تەنى ل ھەمبەر ئىنگيليز و ھەربەن شەر دىكىن. ھەر وە گەلهك عەشيرىن كورد زى دەركەتن پىشىا وان و ئىريش دېرن سەر ئازادىخوازىن كورد.

مستەفا، ئەحمدە و سادق بارزانى تەقى لەشكەرىن خوه بەرخودانەكە مەزن دان و تەكۆشىنەكە بىيەمپا كرن. لى چارالىيەن وان ھاتبۇو گرتىن و دەزمۇن زۆر ددا وان. بىچارە دەزيرانا ۱۹۳۲ ان دە درباسى باکور بۇون و كەتن دەستىن دەولەتا ترك.

مالباتا بارزانيان پىشى ل سەرھەدى ئاتن بجىهەكىن، لى پشتە جەن وان ھەر تم هات گوھەرتىن. چاخى ئىنگيليز د سالا ۱۹۳۴ دان دە ب ھوكومەتا عىراقى ئەفۇویەك دان دەرخستن، پەنابەرىن كورد و مالباتا بارزانيان ۋەگەريان بەھەدىنان. ھەرسى بارزانى ژ مالباتى ئاتن ۋەقەتائىن و شىاندىن ھىلەيى، چۆلەكە ل نافەندەكە ھەربەن.

مستەفا بارزانى ل ور زىدە دەبار نەكىر و ۋەگەريا بارزان. دئ ئەف ۋەگەرا وى بىبۇنا سەرھلەنەكە نۇو. بارزانى تەقى ھەقالىن خوه رەواندز خست بن دەستىن خوه. لى چاخى ھوكومەت ب ھىزىن مەزن ئىريش بىن سەر وان، بارزانى تەقى لەشكەرىن خوه چوو سەرئى چىيى. پشتى دەممەكى ب ھوكومەتا عىراقى رە ل ھەف كرن و بارزانى ۋە جارى دەرباسى سولەيمانىي، جەن نەفيي بۇو.

ھوكومەتا مستەفا كەمال د دەستپىيەكى شەرئى دوييەم ئىن جىهانى دە رەوش خوه بىتىر خورت كربوو. پشتى تىكچۇونا سەرھلەنە ئاگرىيىن، كورد زى دەممەكى بىيەنگ مابۇون. ھەرچى د سالا ۱۹۳۵ ان دە ل ساسۇنى و د ناف سالىن ۱۹۳۷ و ۱۹۳۸ دە زى ل كۆچگۈ و دېرسىنى سەرھلەنەن گرىنگ پىك ئاتن زى، ھوكومەتا ترك ب پلان و باربارىيەكە كەسەنەدىتى ئەزوو دا تەفاندىن.

دەولەتا نۇو يا ترك حەتا نەل ھەمبەر سەرھلەنەن كوردان ئالىكارىيەكە مەزن ز يەكتىيا سۆقىيەتان وەردىگەت. لى پشتى كۆ دەولەت ب ھىز بۇو و ئالىكارى ژ دەولەتتىن كاپيتالىست وەرگەت، ئىدى پىويسىتى ب ئالىكارىا سۆقىيەتى نەما بۇو. دئ ھوكومەتا ترك تەقى عىراق و ئىرانى د سالا ۱۹۳۷ دە "پەيمانى سادابادىءى" كۆل ھەمبەر كوردان و كۆمۈنىزمى بۇو، ئىمەز بىرا و ب فى ئاوايى سەداقەتا خوه يا ل ھەمبەر وەلاتتىن رۇزئاقيي نىشان بىدا. ھەرسى دەولەتتىن داگرگەر دئ ب فى ئاوايى ھەم د سەرھلەنەن كوردان دە ئالىكارىا ھەف بىرانا و ھەم زى سينورىن خوه ژ چووين و ئاتنا كوردىن ئازادىخواز رە بگرتنا.

رەوش عىراقى

چاخى عىراق د سالا ۱۹۳۲ ان دە دې ۋەندامى يەكتىيا نەتەوهيان، ھنگى ل سەر كاخەز ل كوردىستانى چەن كۆ كورد تى دە پرانيي پىك دانىن، زمانى فەرمى كوردى و ھەربى ھات قەبۇولكىن. ل گۆرى پەيمانى پىوست بۇو كۆ بەشەك ژ ئاتنا ئابۇردا نەتەوهىي ل كوردىستانى بھاتا مەسرەفكىن. لى د راستىن دە رەوش قەت زى نە وسا دەمەشىا. نە خوهندەگەھ و نە زى رىيىن

وەلېت ھاتبۇون ئاقاکىن و ژ ھىلا ئابۇرى ۋە ژى رەوش پەخەرەپ بۇو.

لى ژ ھىلا تىگھىشىتىنە پەسا نەتەوەيى قە رەوش رۆز ب رۆز دگوھرى. كورد ھىدى ھىدى شىيار دبوون و ل دۆزا خوه خوھى دەردكەتن. هەر وە پارتىيا كۆمۈنىيەت كۆ ئەندامام كۆمۈنتەرنى بۇو و پارتىيا گەل كۆ خوه سۆسىيالىيەت دەھسباند، خەباتا خوه ئەشكەرە دىرىن.

د سالا ۱۹۳۶ ان دە گەنەرال بەكر ئەل سەدقى دەست دانى سەر حۆكم. ھاتنا بەكر يَا سەر حۆكم رەوشى ھەبەكى پۇزىتىف گوھراندبوو. ئىدى نىقاشەكە ئەشكەرە ھەبۇو و مەرف دكاربۇو خوه ب شىوه يەكە ئازاد ئىفادە بکرا.

لى ئەف ئازادى زىدە دۆم نەكىر. گەنەرال نۇرۇي سايد تەقى ھەقالبەندىن خوه يىن نىزىادېپەرسەت ب ئالىكاريا ئىنگىلىزان بەكر ئەل سەدقى ژ سەر حۆكم داخستن و ئەم كوشتن. دى ۋە رەوشى نۇو تەسىرەكە زىدە ل سەر وەلاتپەرەرەن كورد بکرا و ئەم جىبۇرۇي ژيانا ئىلەگالىي بکرا.

ئەف رەوشى نۇو و زۆرداريا سەردەستان، كورد بېتىر نىزى ھەف دىرىن. ژ ھىلەكەن قە عەشيرىن دەن خوه نىزى مالباتا بارزانىيەن دىرىن و ژ ھىلەكەن قە ژى كوردان گاف ب گاف بەر ب ئاقاکىن رىيختەنەكە نەتەوەيى قە گافىن گرینگ داھىتىن.

د سالا ۱۹۳۹ ان دە د بن سەرۋەكتىيا رەفيق ھلمى دە پارتىيا ھېقى ھات دامەزراىدىن. تەقى كۆ پارتىيەچ بېزە ھەركەسى ھەبىز دەر ژى، ب تايىەتى دو فكىرىن گرینگ خوه ددان دىاركەن. ئالىگىرىن فكرا يەكەم دخواستن ب ئىنگىلىزان رە پىيەندى بېتە دانىندا كۆ ب ئالىكاريا وان ماھىن كوردان تىكەقە رۆزەقە. خوه دىيىن فكرا دەن ژى دخواستن ب سۆقىيەتى رە، كۆ نەما كەتبۇو ناڭ ئۇرائى و رۆزەلاتىن كوردىستانى، پىيەندى بېتە دانىن. ل گۆرى وان ئىمکانەكە پەمىزەن ھەبۇو كۆل ورئ بكاربىن ژ رەوشى ئىسېتىفادە بکەن و د بن باندۇردا سۆقىيەتى دە كوردان بىگەيىزىن ئازادىي. لى چ مخابن بەرپرسىيارىن ھېقىن ھەگەيىشتن ئەنجامەكى و ناكۆكى ھەر دۆم كەن.

د سالا ۱۹۴۱ ان دە رەشىت ئالى دەست داتىنە سەر حۆكم و ب ئەلمانىيە يەيتلەر رە پىيەندى داتىنە. لى ئىنگىلىزان ب ئالىكاريا كوردان ئىريش بىن سەر وى. ھەر وە دەن دەمى دە دەزگەھا مىسيۇنەرەن ئەلمانى ل تەھرانى ژى ھەبۇو. ھەرچى شاھ رزا خوه بېتەرەف ئىلان كربۇو ژى، باوهەریا ھىزىن يەكبووپىي پىن نەدەھات و نكاربۇو ب تايىەتى ژ بۆ پەترۆلى چاقىن خوه ژ ھەبۇونا ئەلمانان رە بىرگە.

ل ھىلا دەن پەيمانا ناقبەرا ستالىن و ھەيتلەر ژى ب داوى ھاتبىيەو و ھىزىن لەشكەرەيىن ئەلمانان ئىريش بىرپەتلىك سەر سۆقىيەتى. ۋە رەوشى سۆقىيەت ژى ژ بىچارەيى بەشدارى ناڭ ھەزىزىن يەكبووپىي كربۇو ژى، باوهەریا ھىزىن لەشكەرە رووس ژ باكور قە و يىن ئىنگىلىز ژى ژ ھىلا عىراقى قە كەتن ئۇرائى.

ۋە ژى رەوشى نۇو بالا كوردان ژى كشاندبوو. ئىدى رۆزەلاتىن كوردىستانى بۇوبۇو جەن ھەرى گرینگ. پارتىيا ھېقى ژ بۆ كۆ رەوشى بېنە و راپۆرەكى ئامادە بکە، مير ھاج دشىنە مەھابادى. مير ھاج ل مەھابادى بەرپرسىيارى "كۆمەلەي ژيانەوە كوردىستانى" دېينە و ھەردو ل سەر رەوشى دوور و درېز داخىن.

به ر ب سه روکاتیئ فه ...

مستهفا بارزانی هی ژ زاروکاتیا خوه قه د ناف شهري ئازادیئ ده پژیابوو. بوویه رین کول چارالیئ کوردستانی دبوون و رهوشما مالباتا و ته سیره که مه زن لی کربوو. شهرتیں کوردستانی و بوویه رین گران ئهو هی د زاروکیئ ده ده رخستبوو پیش. ئهو ئیدی مه رقه کی بیره وهر و ب روومهت بwoo. وی کوردستان ژی باش ناسکربوو. ده ما ل باکور بwoo رهوشما کوردیئن وری و سیپاسه تا دهوله تا ترک، چاخن ئهو نه فی کربوون ناف عه ره بان ژی رهوشما عه ره بان بیت فیم کربوو. ئمو هر وها د مه دره سه یا کورد ده ژی شاگرته کی زانا و بیره وهر بwoo.

بارزانی مینا سه روکه شیرین دن ژ گله لی خوه نه دوور بwoo. وی ئیشا گله لی خوه باش فیم کربوو و ژ چاره سه رکرنا وئ ره ژی ب هه ر ئاوایی چالاکی دکر. نه فسیچووک و ئارام بwoo. نه مه رقه کی کیندار و چاقنه بار بwoo. لی ب صه بر بwoo و خودی باوه ریه که پر قه وی بwoo. ته فی کول جار ب جار خیانه ت دیتبوو و ژیابوو ژی، تو جاران بیباوه رنه بwoo. ل گوری وی پیویست بwoo کولی کورد خوه ب ریختن بکه. ژ فی پی فه تو رئ تونه بwoo. ب ته نی ریختن که خورت و ب باوه دکار بیو گله لی کورد ژ بن زورد اری و بنده ستی رزگار بکرا.

وی هی د خۆرتانیا خوه ده ژ سه ره لدانیئ کوردان ره ب هه ر ئاوایی ئالیکاری کربوو. ب فی ئاوایی ژی هم وی کوردستانی ناس کربوو و هم ژی کوردان ئهو باش ناس کربوو.

د سالا ۱۹۴۳ ده ده ما ئهو ل سوله یمانیئ ل سورگوونی بwoo، ب ئالیکاریا کوره ب هر زه نجی ژ وری ره قیا. ته فی چه ند هه قلائین خوه پیشی دهرباس کوردستان رۆزه لاتی بwoo و پشتره ژی فه گه ریا بارزان و ل ور ب جی بwoo.

پشتی کول بارزان ب جی دبه، ل چوله میرگی سه ره لدانی ساید بروکی دهست پی دکه و بارزانی ته فی له شکه رین خوه دچه ئالیکاریا وان دکه. هه رچی سه ره لدان زیده دوم ناکه و ززو تیک دچه ژی، لی ناشی بارزانی پر به لاف دبه و ئیریشیئ کول دبه سه ره دمن، د ناف گله لی کورد ده ناف و ده نگ دده.

پشتی فی بوویه رئ بارزانی دهرباسی بارزان بwoo و فی جاری ب خوه سه ری هلدا. ل سه ر فی کوردیئن مه هابادی ژ بارزانی ره نامه یه کی دشین و ژی داخواز دکه کول سه ره لدان ب ته نی د ناف سینورین باش سوره کوردستانی ده نه مینه. کوردان هر وها داخوازا جقینه که نه ته وه بی ژی دانین رۆزه قی.

لی بارزانی ۋلا نه دسە کنى. وی ژ ھىلە کى قه ئیریشان دبر سه ر قه ره قۆلىئ دەمەن و خوه ژ چە كان قه خورت دکر و ژ ھىلە کى قه ژی ژ عه شیرین کورد ره خەبەر دشاند دا کول پشترگىي بکن. لی چى مخابن گله لک عه شیر دوورى سه ره لدانی دمان. هه ر وها د ناف برا عه شیران ده دوبەندی و نه يار تی ژی ژ سه ره لدانان ره خە تەرە که مه زن بwoo. بارزانیان ئەف باش فیم کربوون. د ناف برا مالباتا بارزانیان و زیباریان ده ژی ناكۆكىي که كە قەن هە بwoo. مالبات بريار دده کول فی ناكۆكىي ژ ئۆرتى راکه. ل سه ر فی مستهفا بارزانی ب كە چا سه روکه شیرى زباریان ره دزه وجە و ب فی ئاوایی ئەف ناكۆكى ژی ب داوى تى.

ھوکومه تا عیراقى ل سه ر بوویه رین کول کوردستانی دبن مالباتا بارزانی جاره که دن ب ھىلە ھىلە يى قه نه فی دکن. سه روکه زير نورى ساید ب هيلە

و زۆر ل سەر ناقى شىيخ ئەممەد بارزانى نامە ژى رە دشىنە دا كۆ بارزانى تەسلم ببە. لى بەرسىقا بارزانى دې ئىريشەكە گران يا سەر هىزەكە مەزن يا عىراقى.

د قى دەمىن دە پارتىيا ھىقى ژ قى رەوشى زىدە ھىز دگەرە و د ناف گەل دە ب رىخستن دې. پارتى ھى د قى دەمىن دە ژ هوکومەتى داوخازا ئۆتونۇمىيى دكە. هوکومەت ل سەر قى داخوازا كوردان "وهزارەتا كاروبارىن كوردستانى "دادمەزرينى و گەلەك كوردىن كۆ د دايىرىيەن دەولەتى و د ناف ھىزىن لەشكەرى دە كار دىرن، دەرباسى ناف ھىزىن كوردان دىن.

بارزانى د داوايا سالا ۱۹۴۳ان دە ناقىرىەكى دە ئىريشىن خوه. ئارمانجا وى ئەو كۆ ب ئاوايەكى سىياسى و بىيى بخوين بىرژە، پرسا كوردان حەل ببە. ئەو د سباتا ۱۹۴۴ان دە دچە بەغدايى و دگەل داخوازىن پارتىيا ھىقى ژ هوکومەتى رە پلانى چارەسەركىندا پرسا كوردان پېشىش دكە. هوکومەت نورى سايد ھەنك ژ قان داخوازان قەبۈول دكە و دخوازە كۆ د مەجلىسى دە قان بده قەبۈولكىن. لى ئەف پېشىنەيار و ھەنك پلانىن دن كۆ وى دخواست ب جى بىنە، د مەجلىسى دە قەبۈول نابن و نورى سايد خوه قەدكشىنە. پشتەرە ژى هوکومەتا ھامى پاچاجى تى دامەزراىندن.

بارزانى ديسا دەركەفە سەرئى چېي و ل ور قەرەرگەھ شەدكە. لى وى ئىدى دخواست تەكۆشىنى ب ئاوايەكى رىخستنى بىۋەمىنە و د سباتا ۱۹۴۵ان دە د سەرۆكاتىيا وى دە پارتىيا ئازادى تى دامەزراىندن. پارتىيا ئازادى كوردستانەكە ئۆتونۇم كربوو ئارمانجا خوه.

لى ئىمپاراتورىيا ئىنگيليزان و هوکومەتا عىراقى ل ھەمبەر قى گافى نوو بىيەنگ نە مان. جار ب جار ئىريش بىن سەر كوردىن ئازادىخواز. بارزانى و لەشكەرىن كورد د تەباخا ۱۹۴۵ان دە ل ھەمبەر ئىريشىن دژمن بەرخودانەكە مەزن پىك ئانىن و ھىزىن دژمن ژەف بەلاف كرن.

بارزانى ژ ھەيلەكى قە ل ھەمبەر ھىزىن دژمن كۆ ب سەد جاران ب ھىزىتر بون شەر دكە، ژ ھەيلەكى قە ژى ھەمول ددا كۆ سەرھەلداナ كوردان فەرەھ بکە دا كۆ ببە سەرھەلدانەكە نەتەۋەھىي. وى جار ب جار بانگى رىخستن و سەرۆكەشىرىن كوردان دكە دا كۆ د ناف شۆرەشى دە جەن خوه بگىن. تەقى ژى مىتا پىانىا جاران گەلەك عەشىر دەھەن ھەمبىزا دژمن و ئىريش دىن سەر شۆرەشا گەلە خوه.

دئ قى جارى ژى چارالىي شەرقانىن كورد ژ تەرەف دژمن قە بھاتنا زەفتىكىن. وەكە كۆ تانق و تۆپىن لەشكەرى دژمن نە بەس بن، پىانىا عەشىرىن كورد ژى ئىريش بىن سەر شۆرەشى. ھەر وە لەشكەرى ترك ژى ژ زۆر قە دۆر ل ھىزىن كوردان گرتبوو. دئ قى جارى ژى سەرھەلداナ كوردان ژ تەرەف دژمن قە و ب پشتىگىريا كوردىن خوه فرۇش بھاتنا شەستاندىن.

پشتى كۆ شەر تىك چوو، بارزانى ب مالباتا خوه و تەكۆشەرىن خوه رە دەرباسى رۆژھلاتى بىوو. وى ھەيلەت جارەكە دن دۆرلا وان بھاتا. سەرھەلداナ ۱۹۴۵-ءان ژى ب قى ئاوايى نەگھىشت ئارمانجا خوه.

كۆمارا كورد يا مەھابادى

دەما پەيمانا ھەيتەر و ستالين ب ئىريشىن ھەيتەر قە ب داوى هات، يەكىتىيا

سوچييەتى زى بەشدارى ناڭ هىزىن ھەشقىرى ناڭ بۇبۇو. ئيرانى، كۆز ژ ھىلا نەفتى قە يەك ژ وان جىيىن ھەرى دەولەمەند بۇو د بىن بىقلا سوچييەتى دە بۇو، ب دزى ب ئەلمانىيەتى رە پېۋەندى دانىبۇو. هىزىن ھەشقىرى (يەكىتىدا دەولەتىن ئەمەرىكايى، فرانسا و ئىنگيليسitan) ژ ژىر قە و سوچييەتى زى ژ ژور قە ئيرانى زەفت كىن. هىزىن سوچييەتى حەتا كوردستانى مەشيان و پاشتە زى خۇه ب پاش قە فەكشاندىن.

ۋە دەمى كوردان ژ رەوشى ئىستىفادە كر و خۇه ژ بۇ بۇويەرىن نوو ئامادە كىن. ھەيەتەكە كورد كۆقادى مەھمەد زى د ناڭ وان د بۇو، چۇو مۆسکۈۋاچىي. ھوکومەتا سوچييەتى، ژ بەر كۆرەپەشا وان و سياستا وان ل ئيرانى باش نەچۈوبۇو و پارتىا تودەھ زى نە زىدە خورت بۇو، دخواست ب كوردان رە تىكلىكە خورت دەيىن. وان دخواست ب قى ئاوايى كوردان بىگىزىن ھىلا خۇه دا كۆد ھەرىمى دە خورتتى ببن.

كورد زى ژ ھىلا خۇه قە قالا نەدەكىنин. مەھاباد و دەردۇرا وئى د ناڭ هىزىن سوچييەتى و ئىنگيليزان دە، د جەھەكى تامپۇن دە مابۇو و ھەر وەن ئازاد زى بۇو. كوردان دخواست ب ئالىكاريا هىزەكە مەزن مافىيەن خۇه ب دەست بخن. و د قى رەوشى دە يَا ھەرى نىز زى يەكىتىا سوچييەتى بۇو. ئىنگيليزان ب سالان باشۇرۇ ئىنگيليزان دەن باندۇرا خۇه دە گرتىپۇن و تو نىمەتا وان ئى كۆ وهلاتى كوردان ژ دەستتى خۇه بەردىن تونە بۇو.

بىشىك ئىنگيليزان ل ئيرانى سياستەكە جودا ددان مەشاندىن. چاخى كۆ شاھ رزا كۆ ھەقالبەندى ئەلمانىيەت بۇو، جەھى خۇد دەوري كورى خۇد مۇھامەد رزا پەھلەوى كر، ئىنگيليزى گەيشتىپۇن ئارمانجا خۇد. ژ خۇد پەھلەوى ھەقالبەندى وان بۇو و ئىنگيليزى زى نە زىدە خودىي ئارمانجا گوھەرتەكى بۇون. ل گۇرى ئىنگيليزان ھەكە رەوش بگۇھریا دەن ھنگى رەپەشا نەفتى زى تىكەتا خەتمەرى. ھەر وە ھەكە كوردان مافىيەن خۇد يېن نەتەوهەيى ل رۆژھلات ب دەست خستا، وئى گاۋى دبوو كۆ باشۇرۇ ئىنگيليزان دە دەست دەركەتا.

ريخستنا كۆمەللى (كۆمەلەيا زيانەوهىي كوردستانى) كۆ د ئىليۇنا ۱۹۴۲ ان دە هاتبۇو دامەزراىدىن، ھەيەتەكەن ھەلپەزارت دا كۆل يەكىتىا سوچييەتى تەمسىلا كوردىن ئيرانى بکە. ھەيەتە كوردان ب سەرۋەكتىيا قادى مەھمەد د ئىليۇنا ۱۹۴۵ ان دە چوو باكويىن. سەرۋەكتىيە زىزىر ئازەرى باگرۇف پېشىنەيار كر كۆ كورد د بىن باندۇرا ئازاربەيجانى ئيرانى دە بىن خودىي ئۆتونۇمېي. لى ھەيەتە كورد ئەف پېشىنەيار قەبۈول نەكىر. پېپەيت بۇو كورد ب سەرۋە خۇد د ناڭا ئيرانى دە ئۆتونۇمېي وەرگەرە. تەقى قى ئاكۇكىي زى ل سەر داوخازا ھوکومەتا سوچييەتى، باگرۇف سۆزرا پېشىنەيار دا.

بارزانى پېشى كۆ گەھىشت شنۇيى، دەست ب پېۋەندىيان دكە. د دەمەكە كن دە هىزەكە مەزن يا لەشكەرى دەجقىنە و دچە مەھابادى جەم قادى مەھمەد. ئىدى تەكۆشەرەن كورد ب سەرۋەكتىيا بارزانى دەكەن خىزمەتا دۆزا كوردان. ئىدى ئەول سەر ناڭى دۆزا كوردان سەرلەشكەرەكى مەزن و شىۋىرمەندەكى گرانبەها بۇو.

پېشى كۆ ھەيەتە كورد ژ سوچييەتى ۋەگەريا، د چەپەيا پېشىن يَا سالا ۱۹۴۵ دە ب ئەندامى كۆمەللى رە جىينەك پىك ئانى. دئ ئەف جىين ببۇونا كۆنگەرەيەكە رىخستنى و جىينى ل سەر پېشىنەيارا بەرپرسىيارىن يەكىتىا سوچييەتى زى ناڭى پارتىي ب "پارتىا دەمۆكرات يَا كوردستانى" ۋە گوھەرت. ب قى ئاوايى دئ ھەم پارتى فەرەھتر ببۇيا و ھەم زى دئ ژ يەكىتىا

د چله ييا پىشىن ييا سالا ١٩٤٥ ان ده كۆمارا دەمۆكراٽىك ييا ئازاربايجانى هات دامەزراٽىن. دئى قى بىيارى رى ژ كوردان ره ژى قەكرا. پىشەۋانىن كورد د چله ييا پاشىن ييا ١٩٤٦ ان ده ل مەھابادى جقىنەكە مەزن ل دار دخن و وئى رۆزى ژى كۆمارا دەمۆكراٽىك ييا مەھابادى ئىلان دكىن. ئالايى كوردى ب ژۇر قە تى ھلکشانىن و قادى مەھمەد د سباتى ده وەكە سەرۆكۆمار سۆند دخوه. ئىدى پارلامەنتو و هوکۈومەتكە كوردى ژى هەبۇو.

بارزانى و دو كەسىن دن ژ تەرهف هوکۈومەتا كورد قە وەكە گەنھرال تىن ھلىبىزارتىن. بارزانى ئىدى د بن خىزمەتا كۆمارا كورد ده بۇو و ھېزىن خوه يىن لەشكەرى ھى بىيەتر خورت دكى. ئەف هەر وەا ژى رە دبوو تەجرووبەيەكە بىيەمپا ژى. بارزانى ژ بۇ هوکۈومەتا كورد و كۆمارا دەمۆكراٽىك ييا كورد خىزمەتكە باش كر. وەكە سەرلەشكەركى كۆمارى وى لەشكەر گەناند ھەف و ژ بۇ پاراستنا كۆمارى خەباتەكە بىيەمپا پىك ئانى.

لى دئ ئەف سەرلەفتىن ژى زىدە دۆم نەكرا. رەوشاش جىهانى و بىداويھاتنا شەر، سىاسەتكە نوو دەرخستبوو ھۆلى. ئىدى ژ نوو قە پارقەكىن جىهانى كەتبۇو رۆزەقى، ھېزىن ھەقگىتى دەف ژ ئىرانى بەرنەددان، لى سۆقىيەتى ژى نە دخوهست دەستقلا ۋەكشە. ب ۋى ئاوايى پەيمانەك د ناش سۆقىيەتى و ھېزىن ھەڭىرتى ده پىك هات و لەشكەر ئى سۆقىيەتى د شەشى گولانا ١٩٤٦ ان دە خوه ژ ئىرانى ۋەكشاند.

ئەو رەوش د ناش كوردان ده پانىكەكە مەزن دەرخست. ھېزىن كۆمارا نوو ھى نە زىدە ب قەوەت بۇون و كورد ژ رەوشەكە وسا رە نە ئامادە بۇون. ھەر وەا كورد نەا ژ ھەف بەلا ژى بوبۇون. ئىدى ب تەنى بارزانى و ھېزىن خوه ل پشت قادى مەھمەد مابۇون.

ب پىشتگريما ھېزىن ھەقگىتى و بىيەنگبۇونا يەكىتىيا سۆقىيەتى، ئىرانى حازريا ئىرىشىن مەزن دكى. پىشى كۆمارا ئازاربايجانى ب ھىسانى و بىيەر ھلوھشاند بۇون و نەا ژى دۆر ھاتبۇو سەر كۆمارا مەھابادى.

بارزانى جار ب جار ژ قادى مەھمەد داخوازا كر كۆب ب بەر خوه بدن. لى قادى مەھمەد خوه نە ددا بەر ۋى پىشىيارى. بارزانى ژ بۇ بەرخوه دانى حازرى دكى، لى تو نىيەتا هوکۈومەتى كۆشەر بکە تونە بۇو. خويىزىآندىن نە پىيىست بۇو ل گۇرا وان. ژ نشكا ۋە تو كەس ل پشت قادى مەھمەد و كۆمارا دەمۆكراٽىك ييا كورد نەمابۇو.

هوکۈومەتا كورد بىيەر تەسلىمي ھېزىن ئىرانىيان دبۇو. لى بارزانى ب شەل ھەمبەر ۋى بۇو و دخوهست كورد ب ھەر ئاوايى كۆمارا كورد بپارىزىن. د داوى دە قادى مەھمەد ژى ل دىرى بەرخوه دانى دەركەت. وى نە دخوهست خوين بىرژە. قادى مەھمەد ئالايى كوردى ب ئەمانەتى تەسلىمي بارزانى كر. بارزانى ل سەر داخوازا وى تەقى لەشكەرىن خوه ژ مەھابادى ۋەكشىا. ب ۋى ئاوايى لەشكەر ئىرەن ب ھىسانى كەت مەھابادى. هوکۈومەتا ئىرانى بەخت دابۇو كۆ سەرۆكىن كوردان نە كۆزىن. لى تەقى كۆ ئەندامىن ھۆكۈومەتى و سەرۆكۆمار قادى مەھمەد بىيەر تەسلىمي ھېزىن دېمىن بوبۇون ژى، ئەو ل سەر بەختى خوه نە راوهستيان و وان ل مەيدانا چارچرايى، جەن كۆ كۆمارا مەھابادى ياكى كوردى ھاتبۇو ئىلانكىن، د ٣١ ئادارا ١٩٤٧ ان ده ب داردە ھاتن دالەقاندىن. كوردىن چارالىي كوردىستانى كۆ زىدەيى سالەكى ب كۆمارا كورد پەسنىيەر بەن و ئەو پىرۇز دكىن، ديسا كەتبۇون خەمگىنلىي. كۆمارا كورد يادەمە

مۆدەرن ژى ب قى ئاوايى ھلوھشيا.

دامەزراىدىندا پ د ك عىراقتى

چاخى بارزانى ل مەھابادى بۇو گەلەك داخواز ژ كوردىن باشدور دهاتن كۆپارتىيەكە نوو بىتە ئافاڭىن و رېخستىن دن ژى دەرباسى ناڭ وئى بىن. د سالا ١٩٤٦ ئان ده رېخستىن ھىقى، رزگارى و شۆرەش گھىشتىن ھەف و پ د ك - عىراقت ئافا كىن. ناۋى ئى پارتىي دەمۆكراٽ يَا كورد بۇو و تەقى كۆ بارزانى نە ل ور بۇو ژى ئەو وەكە سەرۆكى پارتىي هات ھەلبىزارتىن. مىستەفا بارزانى ئىدى ناۋەكى نامدار بۇو و چارالى دهات ناسىن. وى ھەر وھا د شەرى ل ھەمبەر دەزمەن ده باوهرى و تەكۆشەريا خۇھ دابۇو ئىسپاتكىن. وەكى دن ژى وى بىتەر دكاربۇو ھىز و عەشيرىن كوردان ل ھەف بجىفىنە.

مەشا دىرۆكى يَا بارزانى

پېشتى تىكچۇوتا كۆمارا مەھابادى و ب دارداكىندا قادى مەممەد و سەرۆكىن كوردان، بارزانى مەجبۇر مابۇو كۆ خۇھ ژ ئىراننى ۋەكشىنە. هوکوومەتا ئىراننى دخوهست وى و ھەقالىن وى ئىسىر بىرە و وان بىچەك بىكە. لى بارزانى و ھەقالىن خۇھ تەسلىم نەبۇون. مالبات و زارۇك ۋەكەريان باشدور و شىيخ ئەممەد و سەرۆكەشيرىن دن ژ تەرهەف ھىزىن دەولەتا عىراقتى ھەتاتن ئىسىرەكىن. بارزانى و ٥٠٠ لەشكەرىن خۇھ د ناڭ شەرىدا ھەر سىن سىنۇران دە مان و دەرباسى عىراقتى نەبۇون. چاخى هوکوومەت ب وان ھىسيا، دۆر ل وان گرت. پەيمان ب تۈركىيەي رە ژى چىكىن دا كۆ دەرباسى ور نەبن. ھەر وھا لەشكەرى ئىراننى ژى ل پەھى وان بۇو.

ل گۆرى لەھەۋەتلىنى پېۋىست بۇو كۆ تەسلىمى هوکوومەتا عىراقتى بىن، لى وان ئەف ب جى نە ئانىبۇو. هوکوومەتلى ژ ھىلەكى قە ب لەشكەرى ئەزى و ژ ھىلە دن قە ژى ب بالاfran ئىريش دېرن سەر بارزانى و لەشكەرىن وى. ئەو پېشى دەرباسى باكۈرى كوردىستانى بۇون. گوندىيىن كورد ئەول ورۇ ب كىف و شاھى ھەمبىز كىن. لى ئەو نىكاربۇون ل ورۇ ژى راوهەستيانا، ژ بەر كۆ لەشكەرى تۈرك ژى دۆر ل وان گىرتىبوو. ھەر وھا رىيا وان ژى دوور بۇو و پېۋىست بۇو كۆ بەۋەمىن.

چاخى ئەو د سەر چىايىن شەمدىنان رە دەرباس بۇون، ب شەفەقى رە ترکان ئىريش بىن سەر وان. لەشكەرى تۈرك ژى ب بالاfr و تۆپان دۆر ل وان گىرتىبوون و ئەو خىستبۇون بن چەمبەرە. لى تەقى فى ژى لەشكەرىن كورد بىزەرار ژ چەمبەرە ترکان فلتىن. ئەو د سەر شەرىدا ناڭ ھەردو سىنۇران دە دەھىشىان. ئىجار لەشكەرى ئىراننى ژى دابۇو پەھى وان. ئىراننى فيم كىرىپو كۆ ئەو بەر ب سۆقەتلىقى قە دەھىش و ژ لەورە ژى لەشكەرىن وان ل كۆتۈرۈ پېشى ل وان گىرتىبوون و خەفەك دانىبۇون. لى كورد ب ھۆستەتلى ژ قى خەفکى ژى رزگار بۇون.

ل ماكىووپىي مەجبۇر مابۇون كۆ ب وان رە تىكەقەن شەر. وان ئەف بىريار ژ بۇ كۆ دەرباسى ھىلە ترکان نەبن و ب وان رە نەكەقەن شەر دابۇون. د ناڭ لەشكەرىن كورد و ئىرانيان دە شەرەكى مەزن چىبۇو. لەشكەرى دەزمەن ب ھەر ئاوايى هات شكاندىن لى چار تەكۆشەرىن كورد شەھىت كەتن و ١٥ كەس ژى بىریندار بۇون.

دئ ئەف مەشا درىز كۆ نىزى ٣٥٠ كىلۆمەترەيى بۇو، زەھابادى دەست بىن بکرا و د سەر شۇن، رزا عىيە، سەپاپور، قوتور، ماکۇو و ئاگرى رە دەربابىويا و ل سينورىن سۆقىيەتى ب داوى بھاتا. بارزانى و هەئالىن خوه د ١٠ ئەزىزەنلىنى دە گەيىشتن ئاگرىي و داخوازا پەنابەريما سىياسى ز سۆقىيەتى كىن. هەۋالەكى خوه ز بۇ فى داخوازى ب دىزى شىاندىن سۆقىيەتى و ئەو ب خوه زى ل گۈندەكى كورد ل بەندىا بەرسىقا سۆقىيەتى راوه ستىان. لى لهشكەرى ئىرانى دەف ز وان بەرنەددان. ز بۇ كۆ زىدە بالكىشى نەيى سەر وان ب دېمىن رە نەكەتن شهر و بەر ب ئاراسىن شە مەشيان. هەكە شهر دەركەتنا، ئىدى پىويىست بۇو ب ترکان رە زى بکەتنا شهر. د رەوشەكە وها دە پىويىستى ب فى تونە بۇو. پشتى كۆ ئىلاتىچايى وان قەبۇول بۇو، د ١٨ ئەزىزەنلىنى دە دەرباسى ناف سينورىن يەكىتىيا سۆقىيەتى بۇون.

ناشى بارزانى ب قى مەشا درىز و ب خەتەر كەته دىرۆكى و د ناف گەلەن كورد دە هى بىتىر بەلاف بۇو. ئىدى ئەو لەھەنگەكى گەلەن خوه و جانفيديايى شۇرەش و بەرخوهدانى بۇو.

پشتى مەشا درىز رەوشاش كوردىن باشدور و عىراقى

پشتى تىكچوونا كۆمارا مەھابادى رەوشاش كوردان چارالى خەرابىر بۇوبۇو. سەرۆكىن كوردىن ئىرانى هاتبوون قەتلەرن، كوردىن عىراقى بىسىھەرۆك و بىسىھەرە مابۇون و كوردىن دن زى خەمگىن و شەرمەزار بۇوبۇون. تادەل سەر كوردان رۆز ب رۆز زىدەتىر دبۇو. ئافاتەكە مەزن ب سەر كوردان شە هاتبوو و زۆردارىيەن دېمىن ل چارالىي كوردىستانى بۇوبۇون زىيانا رۆزانە.

پ د ك سى دەمەكە درىز سانجىيەن بىسىھەرۆكەتىي كشاند. سەرۆكى پارتىي بارزانى ل دەرقايى وەلات زىيانا پەنابەريي دزىيا، سەكەرەتەرى وى هەمزە ئابدواھەد حەپسى دە بۇو و خەباتا پارتىي كەتبۇو رەوشەكە خەراب.

ئىبراھىم ئەحمدە و چەند هەۋالىن خوه د قى دەمى دە كەتبۇون ناف سەفىن پارتىي. وەكە كۆ تى زانىن ئىبراھىم ئەممەد ب فكىن چەپ دەھات ناسىن و دخواست پارتىي بىكشىنە سەر فكى ئەپىتىي. ئەو د كۆنگەرە يا ١٩٥١ ان دە بۇو سەكەرەتەرى پارتىي و تەقى هەنەك هەۋالىن خوه د پروگراما وى دە هەنەك گوھەرتەن پىك ئانى. نافى پارتىي د كۆنگەرە يا سىيەمەن دە كۆ د سالا ١٩٥٣ ان دە پىك هات، ز "پارتىي دەمۆكراٽى كورد" بۇو" پارتىي دەمۆكراٽى كوردىستان - عىراق". دئ ئەف رەوش و گوھەرتىن نۇو گەلەك عەشیران ز پارتىي ب دوور بخستا و پارتىي قەلس بکرا.

د سالا ١٩٥٤ ان دە د رەوشاش عىراقى دە گوھەرتەكە مەزن چىيۇو. هوکومەتا نۇورى سايد دەستوور دابۇو كۆ پارتىي ئەشكەرە كار بىن. هەر وە پارتىي كۆمونىيىت يا عىراقى، پارتىيا بەعس، پارتىيا رىزگارى و يا دەمۆكراٽىن نەتەوهىي ب بىيارەكى د ناف "ئەنیا نەتەوهىي" دە يەكىتىيەكى ئافا كىن.

پارتىيا بەعسى مينا سەكسىيەنەكە پارتىيا بەعس يا سورىيەيى كۆ د سالىن ١٩٤٠ دە ز تەرەف مېشەل ئەفلاق قەتەنەن دامەزراپىن، كار دىرى. پروگراما پارتىي گرائى ددا سەر "شۇرەشا نەتەوهىي".

د سالا ١٩٥٥ ان دە پارتىيا رىزگارى و يا دەمۆكراٽىن نەتەوهىي گەيىشتن ھەف و پرسا كوردان زى خىستن پروگراما خوه. ئىدى عىراق ز كورد و عەرەبان پىك دەھات. دگەل كۆ ئەف گۇتن ب خوه رە زىدە تىشت نە دانى زى، ئەف گاھەكە

گریتگ بwoo و کوردان دخوهست ژفی نیستیفاده بکن.

لئی دئ ژهف رهوش ژی زیده دوم نهکرا. پشتی هلبزارتنان نوری سايد پارتیین دن قمدهخه کرو و نیريشین ل همهبر کوردان زیدهتر بون. د سالا ۱۹۵۵ ان ده ژ تهرهف تورکیه، عیراق، نیران و پاکستانی فه "پهیمانا بهغدایی" هات نیمزه کرن. همهريکا ژی وکه چاقدیزی ژی پهیمانی بwoo. پشتی کو عیراق خوه د سالا ۱۹۵۸ ان ده ژفی پهیمانی فه دکشنه، نافهند اوی دچه ئانکارایی و نافی وئ دبه جهنتو.

د ناف پارتی و پارتیا کومونیست ده گهلهک جاران ناکوکیین مهزن ده رکهتبون. لئی د سالا ۱۹۵۷ ان ده ژهف ناکوکی زیدهتر دبن. نیڈی پارتیی ژی خوه نیزی فکرین چهپ کربو و بهشهک کوردیین د سکسیونا کوردستانی ده کهتبون ناف سهفین پارتی.

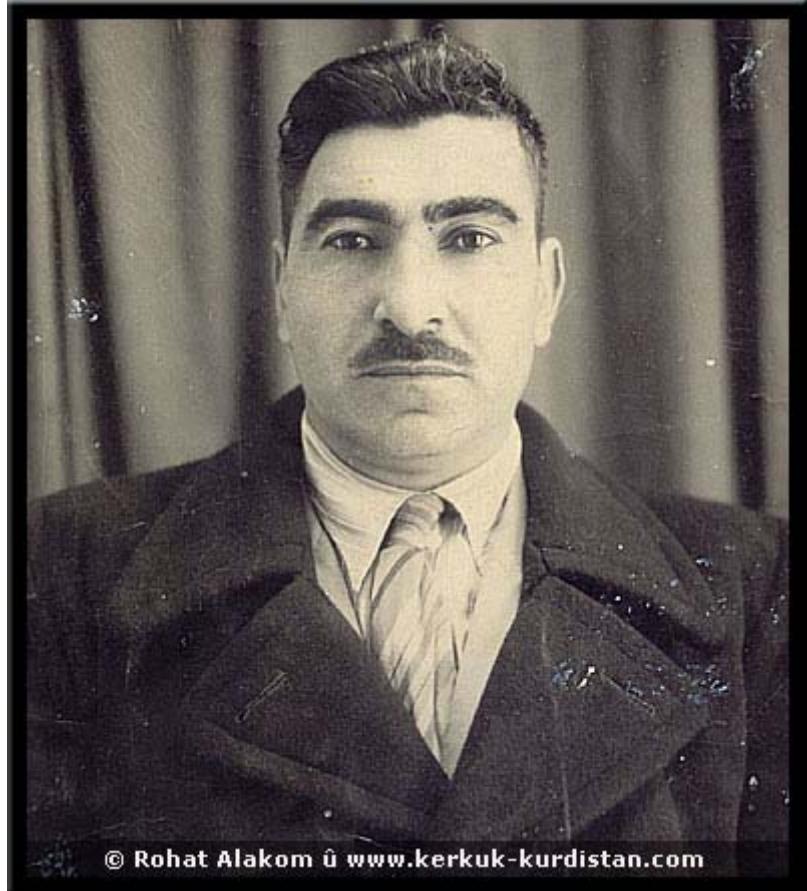
د ۱۴ تیرمهها ۱۹۵۸ ان ده ب سهروکاتیا گنههال ٹابدولکهريم قاسم جونتايهکه لهشكهري هات سهه حوكم. جوونتايان مهليک فهیسهه و سهروکوهزر نوری سايد دا کوشتن. وان ب ژی ئاوايی وهلات ژ مهليكتیي ژی رزگار کربوون و کومارا نوو دامهه زراندبوون. گنههال قاسم د هوکومهتا نوو ده جى دابوو پارتیین دن ژی. ههه وها بابا عهليي کوري بېرزمجى ژی ژ کوردان نهقاندبوو و کربو و هزيرى کاروبهارین ئاثاکرنى. وى ههه وها ژ بۇ کوچی خوه عهوله بکه "کۆنسەيا نەتهوهىي" ژی ئافا کربوو. د ژئى کۆنسەيى ده ئالهوييک و کوردهک ژی ههبوون.

هوکومهتا نوو گرتیین کورد کو د ناف وان ده شیخ ئەحمد بارزانى و شايرى ئەزن گۆران ژی ههبوون، سهربهست بەردەن. هەرچى هوکومهتا نوو ئۆتونمۇيا کوردان ب تەقايىي قەبۈول نەكرا ژی، نە دخوهست کوردان د رهوشەكە وها ده بکه دژمنه خوه ول ھېقىيا کوچ ب وان ره پىوهندىيەكە خوهش دەيىنە.

ل گۆرا قانوونىن کو ژ نوو ۋە ھاتبوون ئامادەكىن عیراق بەشهك ژ نشتمانى عەرەبان بwoo لئی کورد و عەرەب ب هەر ئاوايىي مينا ھەف خوهدى پار بون. دئ ماھىن وان يې نەتهوهىي ل گۆرا چارچوڭىي نەتهوهىي يا عیراقى بھاتنا دايىن. هەر وها تو فەرق د نافا نەتهوه، زمان، ئۆل و باوهريان ده ژی تونەبوون.

ئىبراھيم ئەحمدەل سەر ناشى پارتىيى نامەيەكى ژ بەغدایي رە دشىنە و ژ بۇ کو هوکومەتى پرسا کوردان خستىيە بەرnamەيا خوه، پشتگریا وئ دكە و پىرۇزباھىيىن خوه پېشکىش دكە.

دەما زاگۇنىن بنگەھىن هاتن ئىلانكىن، ل سەر نافى پارتىيى ئىبراھيم ئەحمدە ئاخافتنهك كر ول سەر ئان گوھەرتنان رازىبۈونا خوه و يا گەلىن كورد پېشکىش كر. گنههال قاسم ژی د ئاخافتنهكى ده ديار كر كوچ هوکومەتى باڭى بارزانى كريي دا كوچەگەره "وەلاتخوه".

«ئەف وىنە سالا ١٩٥٢ ل سۆقیهتا بەرئ ھاتیه گرتن.

بارزانى ل يەكىتىيا سۆقیهتى

پاشتى كۆ بارزانى و هەقالىن خوه ب مەشهكە دوور و درىز كۆ ٥٢ رۆزان داشۇ دەرباسى سۆقیهتى بوبۇون، ل ناھىچىانا ئازاربایجانى ھاتبۇون بجىكىن. بارزانى و هەقالىن خوه ل ورژەھەف تىن فەقەتىندن. ئەو د كامپىن لەشكەرى دە، د رەوشىن خەراب دە دەست ب ژيانەكە نوو دکن. پاشتى دەمەكى هوکۈومەتا ھەرىيەمى بارزانى دشىنە باکووپىن.

بارزانى و هەقالىن خوه ژەھەف ھاتبۇون قەقەتىند و نە دەشتىن كۆ ئەو ھەف ببىين. ھەر وە رەوشَا پەنابەرین كورد رۆژ ب رۆژ خەرابىتر دبۇو. ل سەر شىكايەتا بارزانى چەند جاران رى دان كۆ ئەو ھەف ببىين.

خوييا بۇ كۆ بەرسىيارىن پارتىيا كۆمونىيىت يا ئازاربایجانى كىنا خوه يا دەما مەھابادى ژ بىر نەكربۇون. بەرسىيارىن كورد د دەما ئازادىيا مەھابادى دە نە خوھستبۇون كۆ كۆمار تىكەفە بن حۆكمى ئازاربایجانى و نە رى فەرسەند كەتبۇو دەستى باگرۆف و بەرسىيارىن پارتىيا كۆمونىيىت. باگرۆف بەرييا رى كشاندبوو ھېللا خوه و ھەردويان ل گۇرا دلى خوه ئاگاھدارى ددان ستالىن و كۆمىيەتىيا مەركەزى.

بارزانى و هەقالىن خوه د دەما ستالىن دە ژ بەر قان سەدەمان گەلەك ئىش و دەرد كشاندىن. جار ب جار بارزانى و پەنابەرین كورد دھاتن نەفيكىن. نەفيكىنەكە د ناڭ نەفيى دە... پەنابەرین كورد بېرى جاران بىچى دمان. ھەر وە د ناڭ كامپىن كار دە يان رى د ناڭ كامپىن لەشكەرى دە كار دکن. لى

يا ههري خهرباب زههقهه تاندنا وان بوبو. ئەف زههقهه تاندنا و بىن و ئانين تا كۆستالىن ساخ بوبو رى دۆم كر. هەر تم زەھەف دوور و د بن چاڭان ده بوبون. د كامپىن خهرباب ده نېش تىير و نېش بىرچى دىزيان و هەر زەھەن مەھان ئان رى سالان جارەكى دهاتن نەفيكىن.

بارزانى زەقى رەوشى نە رازى بوبو و پىر ئاجز دبوبو. وى زەپەرسىيارىن هوکومەتا هەرىيىمى دەستور خوهەت كۆ هەرە جەم بەپەرسىيارىن پارتىي و هوکومەتا سۆقىھەتنى دا كۆ پەرسا نەتەھەيى كورد بىنە زمان. دئى وى بەقى ئاوايى رەوشى پەنابەرەن كورد زى بانىنا زمان و گلى و گازنجىن خوه پىشىكىش بىكرا. لى ئەف داخوازا وى نەھات قەبۇولكىن.

هوکومەتى د تەباخا ١٩٤٨ ان ده پەنابەرەن كورد شىاندىن ۋەزىيەتكىستانى. بارزانى ل تاشكەنتى هات بجىھەكىن و ب ئالىكاريما مامۆسەتىيەكى رووس خوه فيرى زمانى رووسى كر. تەقى كۆ بارزانى نە ل ئازاربەيجانى بوبو رى، باگرۇف هى زى دىزىتىا وى دىكىر د دەرەھەقا وى ده راپۇرەن خەرباب دشاند ناھەندا پارتىي. وى هەر وە ماھىقەكى خوه شىاند جەم سەرۆكۆمارى ۋەزىيەتكىستانى يۈسۈفۈف و ئەھەر زى مىيىن خوه كەر دەزمەن بارزانى.

بەقى ئاوايى باگرۇف، يۈسۈفۈف، لارەنتى و سەرۆكى پاراستنى يىن دەما ستالىن بەريا ل دىزى بارزانى جەپەھەيەكە دېبەرىي ئاڭا كربۇون. بارزانى زى ۋەزىيەتكى. وى زەھەن رۆژان جارەكى نامەيىن كۆ رەوشى پەنابەرەن كورد دىيار دىكىن ژەكەملەنەن رە دشاند. لى مخابن ئەف نامە ب گشتى ل جەم بەريا دمان و نە دەگىھىشتن جەھى خوه.

د ئادارا ١٩٤٩ ان ده ديسا جىھى بارزانى هات گوھارتىن. قى جارى ئەھەن شاندبوون گرافەكە كۆ د ناڭ گۇلۇ ئارالى دە دما. پىشترە گاف ب گاف ئىيىن دن زى بىن ئارالى، لى ئەھەن سى گرافىيەن جەھى بەلاڭ كرن. يىيىن مايىين زى ل جەھىي دن بەلاڭ كربۇون. پىوهندىيەن وان ژەھەف قوت بوبون و هايدا وان ژەھەف نە تونەبوبو. داخوازىيەن ھەۋەدىتى زى ب تو شەكلى نە دهاتن قەبۇولكىن. بارزانى رۆزەكى د سالا ١٩٥٠ ان ده ب ژنەكە جىران كۆ دئى بچووپىا مۆسکۆۋاچىي رە دەكەقە پىوهندىيەن دا كۆ نامەمەيا وى ل ورى باقىزە قوتىيا پۆستەيى. زەقى وى ئىشلەكەكى خوه فرۇتبوو و ھەنەك پەرە دابوبۇ ژىنكى. ب ئالىكاريما ژىنكى نامە دەگىزە كەھەملەنەن.

ل سەر داخوازا ستالىن د سەرۆكەتىيا فنکرادرۇف دە ھەيەتەك دچە تاشكەنتى و بارزانى زى تىين ور. ئەف ھەيەت زى داخوازا بارزانى قەبۇول ناكە، ئانگۇ دەستور نادە كۆ ئەھەر كەھەملەنەن.

د دەستپىيەكى ١٩٥٣ ان ده ل سەر داخوازا بارزانى پەنابەرەن كورد تەھەن ل مەيدانا هوکومەتى دروونن و دەست ب بۆيکوتا خوه دكىن. شەرتى وان ئەھەن بوبو كۆ د سەرۆكەتىيا بارزانى دە ھەيەتەك بچە كەھەملەنەن و پەرسا كوردى ز سەرۆكىيەن دەولەتى رە بىنە زمەن. ئەھەن ئىزى ٧٢ ساعەتان ل ور روونشتن و داخوازىيەن خوه زەپەرسىيارىن ھەرىيەمى كرن. ل ھەمبەر زەتىيەن سەرۆكى ھۆكومەتى زى بارزانى و كوردىيەن دن خوهدى بىريار بوبون. پىويىست بوبو كۆ پەرسا نەتەھەيەكى بىندەست چارەسەر ببوبىا و بارزانى ئامادە بوبو ھەر خەنەر ھەمبىيەز بىكرا.

ئانجاخ پېشى قى رى دان كۆ دو كەس ل سەر ناشى كوردان ھەرن مۆسکۆۋاچىي. تەقى كۆ رى نەدابۇون بارزانى كۆ دو ناڭ ۋان دو كەسان دە بە زى، وى قىيما خوه ب قى پىشىنارى ئائىبوبو.

تەقى قىز حەمەتا كۆ ستالىن ساخ بۇو، خەرجرا پەنابەرەيىن كورد و هوکومەتا
ھەرىيىمى دۆم كر. چاخى ستالىن مە و خرۇشۇف كەت دەوسا وى، رەوش بەھەر
ئاوايى گوھرى. سەرۆكى KGB ئى بەريا هات كوشتن و گەلەك ژەشالىھەندىن
وى ژى هاتن جەزاڭىن. پېشى كۆ رەوش ھەبەكى سەقك بۇو، بارزانى چوو
مۆسکۆۋايى دا كۆ خرۇشۇف و سەرۆكىن سۆقىيەتى زىيارەت بکە و دۆزا
ئالىكارىي بکە. لى ئۇ و ژى نە هيپان بۇو، بارزانى ل بەر كەھەملەنلىنى سى رۆز
و سى شەقان دكەفە گەرەت روونشتنى. داوىيى دە بارزانى دەردىكەفە ھزوورا
خرۇشۇف و رەوشى ب گىشتى ژى رە دىيار دكە. خرۇشۇف و ھەفالىن خوه ب
ھەقىرە بارزانى گوھدارى دكەن. بارزانى ھەر وە ناشتىن كۆ باگرۇف و بەريا
ئانىبۇون سەرى وان تىنە زمان و وە دېيىز:

"ھۇون ژەھىلەكى قە ئالىكارىا گەلەن بىندهست دكەن و ژەھىلەكى قە ژى بەريا
و مەرقىيەن مينا وى ل دىرى ۋان كەپەنەن خەبات دكەن." بارزانى ل گۈتنىن خوه
وھا دۆم دكە: "ئەز خوه نە سەرەكەفتى دەھەسبىيەن. ژ بەر كۆ ئەز نە پەرسا
نەتەھەيى كورد ب ھەيەتا ھەرى بلند يا رۆزھلاتى رە، ئانگۇ ب ھەيەتا
كەھەملەنلىنى رە داخىم. ژ خوه ئەز ژ بۇ رەوشى نەتەھەيى كورد كۆ ژ تەرەف
داگرەكان قە و چارالى ھاتىيە پەرچەكىن بىنە زمان، ھاتىمە قىر. ۋى
نەتەھەيى باوھەرە خوه دايىھەن. ھۇون دەولەتەكە مەزنەن و دېيىز كۆ دۇزا گەلەن
ئالىكارىا گەلەن بىندهست دكەن. ئەز ژ بۇ قىل قرم. ئەز ژ بۇ كۆ دۇزا گەلەن
كورد ياخىن ب سەرەكەفە ئالىكارىا و دخوازىم."

كەھەملەنلىنى ژى ٧٤ نامەيىن كۆ بارزانى ژەھىلەكى سۆقىيەتى رە شاندبوو ب
دەست خىستبۇون. لى يەك ژ ۋان نامەيان ژى نە گەيشىتىبۇو جەن خوه.
بارزانى ژەھىلەكى سۆقىيەتى دەھەسبىيەن مەرقىيەن كورداڭ داخواز كر.
خرۇشۇف ژى سۆز و بەختى كۆ دئى كورد ب خوه ل سەر چارەنۇوسا خوه برىيار
بەن، دا بارزانى.

پېشى قىز ھەقىيەتىنە رەوشى كەنابەرەيىن كورد باش دبە. گەلەك خۇرتىن كورد
(ئىزى ۲۰۰ کەسان) ل ۋۇنىشەرسىتەيىن مۆسکۆۋايى دەست ب خوھىدەن دكەن.
ھەر وھا خانىيەك و ئۆتۈمۆبىلەك دان بارزانى و وى ژى دەست ب خوھىدەن
زمان، سىياسەتى و ئابۇرىيەتى كر. بارزانى ھەر وھا بەشدارى كورسەكە
لەشكەرىيە ژى دبە. ئەف كورس ژ گەنەرالىن رۇوس و يىن دەولەتىن
سۆسىيالىيەت رە دەھات ئامادەكىن.

بارزانى ل ور رۇناكىبىرىن كورد ئىن مينا قاناتى كوردو و عەرەبى شەمۆ دىت
و د سالا ١٩٥٦ ان ده چوو ئىرېقانى و ل ور كوردىن دن زىيارەت كر. بارزانى
پېشىرگىيا داخوازا كوردىن سۆقىيەتىستانى يى ئۇنىزۇيىي كر. هوکومەتا
سۆقىيەتان ئەف داخوازى قەبۇول نەكەر لى ژ بۇ پېشىكەتنا چاندا كوردى
بىريارىن نۇو وەرگرت و ب قى ئاوايى ھەشانىن كوردى، رادىيە و پېرتووكىن
كوردى ب سەرەبەستى و ب ئالىكارىا دەولەتى دەست ب وەشانىن خوه كرن.

دەما بارزانى و ھەفالىن خوه ل سۆقىيەتىستانى دمان، ب سەرۆكەتىيا جەلال
تالابانى ھەيەتەك ل سەر ناڭى كوردىن باشۇور بەشدارى كۆنگەرەيَا
نافىنەتەھەيى يى شاگىرت و جوانان بوبۇو. چاخى بارزانى و تالابانى ھەف
دىتىن، تالابانى ژى رە رەوشى كوردىستانى و كوردان ئانى زمان و ل
پېشىنەيارىن بارزانى گوھدارى كرن.

بارزانى ل سۆقىيەتى قىلا نە دىسەكىنى. وى نە ب تەنەن ب كوردىن
سۆقىيەتىستانى رە دانوستاندن دكە. وى ھەر وھا ب گەلەك ھەيەتىن
نافىنەتەھەيى رە ژى پېۋەندى داتانى و پەرسا كوردان دانى زمان. ژ بلى وان

ههیهتان وی ب بهرپرسیارین کرهملینی و پارتیی ره ژی پیوهندیان خورت دانیبوو.

بارزانی چهدگهره کوردستانی

د ۱۴ تهباخا ۱۹۵۸ ان ده گهنهال ئابدولکهرم قاسم دهست داتینه سهر حوكم و مهليکى عيراقى ژ سهر تهخت تينه خوارى. ئىدى رئ ژ بارزانى و پهناپهريين كورد ره شهبووبو كۆ فەگەرن سهر ئاغا باش و كالان. همر وها هوکومهتا نوو ژى دهستور دابوو كۆ بارزانى چەگەره وهلاتى خوه. هنهك پهناپهريين كورد ل سۆشىھتى مان، لى بىن دن ب كىلخوهشى و ب دهف و زرنە چەگەريان كوردستانى. بارزانى و هەفالىن خوه د سهر رۇمانيا، بولگاريستان و چەكۆسلۇۋاتاكييى ره چۈون مسرى و ل ورى ژى جەمال ئابدولناسر زيارەت كرن.

چاخى بارزانى د آئى چريا پاشين ده ل بهغادىيىن ژ بالافرى پەيا دې، مينا قەھەمانەكى نەتهوهىيى تى همبىزكىن. ب سەدەھەزاران كورد ل مەيدانى ل بهندا وي بۇون. هەر وها گهنهال ئەشكەره كار دكىر و دكاربۇو چارالى خەباتى بارزانى و قاسم نه ب ۋى تەنى بما و دئ ھەردو سەرۋەكان ل سەر پرسگەرىكى كورد و يا عيراقى جار ب جار بھاتنا جەم ھەف و ژ بۇ چارەسەركنى گوفتووگۇ بكرانا.

ب چەگەرا بارزانى ره پارتىي ديسا خورت بۇوبۇو و دهست ب خەباتەكە نووزەن كربۇو. پارتى ئىدى ئەشكەره كار دكىر و دكاربۇو چارالى خەباتى بکرا. رەوشانوو ھەم ل كوردستانى و ھەم ژى ل عيراقى ئازادى و رەحەتىيەكە بەرچاڭ ئانىبۇو ھۆلى. لى دئ ئەف ژى زىدە دۆم نەكرا. پرسگەرىكىن جفاكى و نەتهوهىيى رئ نه ددا كۆ ئەف ئازادى و رەحەتى زىدە دۆم بکە.

يەك ژ وان پرسگەرىكىن سەرەكە ئەو بۇو كۆ مسر و عيراقى دخواستن ب ھەف رە كۆمارەكە عەرەب دامەزريين و خودىيگەراشى خوه خورتتىر بکن. لى د رەوشەكە وسا ده كوردستان مينا پەرچەيەكى ۋى كۆمارى دهات ھەسباندن. ئەف رەوش بىشك نه ل گۇرا فکرى بارزانى و كوردىيىن دن بۇو.

د ناف لەشكەرى عەرەب ده ژى پرسگەرىكىن بنگەھىن ھەبۇون. گەلهك ژ گەنەرالان نه دخوهست كۆ يەكتىيەكە وها پىك بى. هەر وها د پرسا كوردى ده ژى ناكۆكى ھەبۇون. گەلهك ژ ناف سەرۋەكىن لەشكەران نىۋەتەپەرەست بۇون و پرسا كوردى ژ بۇ چاخى كۆ كورد ب ھېز بۇون قەبۇول دكىن. وان ب فى ئاوايى دخوهست خوه ب ھېز بکن و ديسا ئىريش بىن سەر كوردان.

دهولەتى ب ۋى نېھتى پېشى خەباتا رېخستان ئازاد كر لى پىشترە وان ب خاسسووكى دا پېشىپەرى ھەقۇو. هوکومهتى ديسا سۆز و بەختى خوه ژ بېر كربۇو. وئى دور ب دور رېخستان ژ نۇرتى دا ئالى و پىشترە ژى كۆثار و رۆزئامەيىن كوردى قەدەخە كر. بىشك قاسم ژ ناكۆكىيىن ناف رېخستان ژى ئىستىفادە دكىر. لى ئەو ب وئى ژى نەما و خوهست د ناف عەشيرىن كوردان و بارزانى ده ژى ناكۆكى دەرخە. و د شى ئاوايى ده ژى باش ب سەر دكەت.

بارزانى ب ۋى رەوشىن گەلهك دېشىا. چاخى ل مۆسکۇۋاتىي بەشدارى پېرۇزكىرنا شۇرەشا ئۆكتۈرى بۇو، گلى و گازنۇن خوه ژ بهرپرسىيارىن هوکومهتا سۆشىھتى ره پېشىش كىن. لى وان ب تەنى بارزانى گۇھدار كىن و پىشترە ژى بىدەنگ مان.

پشتى كۆ قاسىم موخالەفەتا دن بەلاف دكە، دۆر تى سەر كوردان و ب تايىبەتى زى بارزانى. ز بەر ناكۆكىيەن رەفۇرمَا ئاخىن گەلەك سەرۆكەشىرىيەن كورد چەك هلگرتبۇون و ئىريش دېرن سەر ھىزىيەن لەشكەرى. ز خوھ قاسىم زى ئەش رەوش ب زانەبۇون حازر كربوو. پشتى كۆ دىيت د ناڭ كوردان د ناكۆكىيەن گرینگ ھەنە، د ئىلۇنا ۱۹۶۱ ئان د ئىريش بىر سەر كوردىستانى. پىشى ب بالافران كوردىستانى دا بۆمبەكىن و پشتەر زى دو تومەن لەشكەر شىياندن وەلىت.

بارزانى و پارتىيە فىيەم كربۇون كۆ ئەنكارن ب قى شەكلى كوردان بپارىزنى. پىويىست بۇ كۆ ئەدەست ب بەرخودانى بکن. ل سەر قى بريار ھات گىتن و بارزانى تەھى ٤٠٠ پىشىمەرگەيىن خوھ دەركەت سەرئى چىايى مەتىيان و ھەرىما بەروارى. شەرى چەكدارى پىر لاواز دەست پى كى، لى د ناڭدا دەمەكە كەن دە چارالى بەلاف بۇو. پىشىمەرگەيان رۆز ب رۆز ئاخ ژ دەستى دەمنىزگار دكەن و ئىريشىن دەمنىز زى ب ھۆستەتى دشكاندىن. د شەر دە ب ھەزاران لەشكەرىيەن عەرەب ھاتن كوشتن.

ز ھىلەكى قە سەرھەداندا كوردان و ز ھىلەكى قە زى ناكۆكىيەن ناڭ رىختىن و ھىزىيەن عمرەبان، هوکۈممەتا قاسىم رۆز ب رۆز قەلس دكە. ھەر وەا موخالەفەتا عەرەبان زى ز بۇ ئارمانجا خوھ، شۇرەشا كورد پى گرینگ دېھزادەن. ز بۇ كۆ ب سەركەقىن و قاسىم ز سەر حۆكم داخىين، پشتگىريا كوردان و رەبىرەن وان پىويىست دىيتىن. ز لەورە زى جار ب جار خۇھەستن كۆ ب سەرۆكاتىيا شۇرەشى رە تىكەقىن پىيەندىيەن و ھەۋكارى بکن. كورد زى ب شەرتى بەدەستخستنا ئۆتۈنۈميا كوردان و هاتىدا دەمۆكراسيي ل عىراقتى ز بۇ خەباتەكە وەا ئامادە بۇون. نۇونەرەن كورد و بەرپىسيارىيەن كۆالىسييۇنى چەند جاران ھەۋ دىيتىن و بريار گىتن دا كۆ هوکۈممەتا قاسىم ز سەر حۆكم ھلوھەشىن.

كۆالىسييۇنى د دەستپىكا سباتا ۱۹۶۳ان دە دەست ب خەباتا خوھ كر. ز ھىلەكى قە گەرەۋ و بۆيکۆت و ز ھىلەكى قە زى سەرلەشكەرىيەن موخالىف ئىريش بىرن سەر قاسىم و هوکۈممەتا وى. بەعسىان د دەمەكە كەن دە حۆكم خەستن دەستتىن خوھ و گەنھەرال قاسىم كوشتن. "سەرۆكاتىيا كۆنسەيە نەتەھەبىي يا شۇرەشگەر" ئانگۇ كۆالىسييۇنى ئابدولسەلام عارف وەكە سەرۆككۆمار و حەسەن ئال ساڭر زى وەكە سەرۆكەمۈزىر ھلبىزارتىن.

كۆالىسييۇن ز بەعسى و ناسىريستان پىلەك دەھات. كۆالىسييۇنى وەزىرەن هوکۈممەتى د ناڭ ھەۋ دە پارى شەكىن و دو ھەب زى دان كوردان. ل گۆرى وان پرسا كوردى زى ب قى ئاوايىي حەل بوبۇو. تەقى كۆ كورد ب شەرتى كۆ ئۆتۈنۈمەي ب دەست بخن پشتگىريا وان كربۇون زى، قەت بەحسا وان نەدبۇو.

كورد نكاربۇون دەف ز ئۆتۈنۈميا خوھ بەردىن. ز بەر كۆ نەا گارانتىيا تو تىشەكى تونە بۇو و چاخى نە ل گۇرا حەسابى هوکۈممەتى بوبۇيا، دىسا دكاربۇو ئىريشى ببە سەر كوردان. ز لەورە زى بارزانى د سەرۆكىيا جەلال تالابانى دە چەند نۇونەرەن كورد شاند بەغدايى دا كۆ ل سەر پرسا كورد بگىزىن بريارەكى. پشتى چەند جار چووبىين و هاتىن، نيقاش و دلهشتىن و د داوابىي دە زى چووبىينا جەمال ئابدولناسر و ب "ئەرىكىنە" وى، هوکۈممەتى ئۆتۈنۈميا قىسىي يا كوردان قەبۇول كر.

كورد ھەر تم ز بۇ ئاشتىي ئامادە بۇون و د قى ئاوايىي دە جار ب جار گاف ئائىتىبۇون. قى ئارى ئى خوھ حازر دكەن دا كۆ دەف ز چەكەن بەردىن. لى تا نەا زى تو گارانتىيەك تونە بوبۇ. پىويىست بوبۇ كۆ كوردىستان ئازاد ببە و كورد د ناڭ ئاغا خوھ دە بىن خوھدى ئەرك و دەستھلاتدار.

لئى پشتى كۆكاليسيونى دهست دانى سەر حۆكم، فەرمانا كۆمۇنىستان دەرخست. مىلىيىن ھوکومەتى دەممە كەن دە ب ھەزاران كۆمۇنىست و كەسىن چەپ كوشتن. ھنگى گەلهەك كۆمۇنىست و ب تايىەتى زى ئەندامىن PKI يى، كۆ حەتا نەا شۆرهشا كورد ب خايىتى و ئازاتتىا ئەمپەريالىزمى سووجدار دىكىن، ئىدى خوه ئاقىتىبۇون بەختى كوردان و هاتبۇون كوردىستانى.

بېشىك بارزانى و پارتىيى ئەف ئانين بىرا وان، لئى وان نكاربۇو قان مەرغان ب پاش ۋە بشىن كوشتنى. پشتى كۆ PKI د كوردىستانى دە ب جى بۇو، ئىدى خوه بەشكىز شۆرهشا كورد دەھەسباند و ئەو "پېشەرۇو" دېھەزاند. ئەندام و ئالىگەرىن كۆز بەر دەستى بەعسى رىزگار بوبۇون، ل كوردىستانى ب جى بۇون و بۇون خودىيى كامپىيەن خوه.

ھوکومەتا يەكىتىيا سۆقىيەتى حەتا داوى پشتگەريا قاسىم كربۇو. لئى پشتى كۆھوکومەتا نۇو دەست ب كوشتنا كۆمۇنىستان كربۇو و گەلهەك ز وان زى خوه ئاقىتىبۇو تۆر و بەختى كوردان، ھوکومەتى نىسانا ۱۹۶۳ دە سىاسەتا قاسىم يال لەمبەر كوردان د رۆژنامەيى پراڤادايى دە رەخنە كر. نقىسا كۆ د رۆژنامەيى دە دەركەتبۇو پشتگەريا مافىيەن كوردان زى دىكى. بەپرسىيارىن سۆقىيەتى ب قى زى نەمان و د مەدیا يى دە جار ب جار ھوکومەتا عىراقى رەخنە كرن و پشتگەريا شۆرهشا كورد كرن.

ھەر وەا د قى دەمى دە يەكىتىيا دەولەتتىن ئەمەرىكايى زى نىزىكايى ل پرسا كوردى دىكى. ب قى ئارمانجى نامەيەكى ز بارزانى رە دشىن و زى داخوازا پىيەندىيان دىكىن. ئەو د نامەيى دە پشتگەريا خوه يا كوردىستانەكە ئۇتونۇم زى دىيار دىكىن.

پلانىن يەكىتىيا كۆمارا عەرەب زى كۆز دەولەتتىن مسر، عىراق و سوورىيەيى قىھ پىيەك دەھات، د ۱۷ ئى نىسانا ۱۹۶۳ دە ب داوى هات. ھوکومەتا عىراقى دخواست پرسا كوردى ب يەكىتىيا كۆمارا عەرەب شە گىرىدە. لئى بارزانى و كوردىن دن قى قەبۇول نەدەكىن. دىن ئەف "كۆمار" ئان زى فەدەراسىيون ب تەننە مەھەكى دۆم بىرا و نەكەتا زىيانى.

ھوکومەتا عىراقى د گۈلانى دە پېرانيا لەشكەرىن خوه شاند كوردىستانى. لئى بارزانى هى زى دخواست پرسا كوردى ب رىيا ئاشتىي حەل بىكە. ز بۇ وى زى بارزانى دۆز ز سەرۆكۆزىزير ھاسان ئال ساڭر كر كۆل گۆرى شەرتىن پېقازۇيا ئاشتىي گاف باقىزە و پرسا كوردى ب قى رىي چارەسەر بىكە. بارزانى زى بلى قى بالا ئال ساڭر كشاند سەر لەشكەرى عەرەب كۆ كوردىستان سەرانسەر داگەر كربۇو.

بەرسىقا ئال ساڭر بۇو ھەپسەرنا نۇونەرەن كورد كۆز بۇ ھەقدىتنان ل بەغدايى بۇون. د دەستپىيەكا ھەزىرانى دە زى ل سولەيمانىيەيى نىزى ۳۰۰ كورد ھاتن گرتن و وەنداكىن. ھوکومەتا مردار ب قى زى نەما. وى ز بۇ كوشتن ئان زى گرتنا بارزانى ۱۰۰۰۰ دینار زى پېشىش كربۇو.

ھوکومەتى د قى شەرى دە ز سى ھىللان قە ئىرىش بىرپۇو سەر كوردىستانى: ئامەدېيى، رەواندووز بارزان و كۆي سانجاق. ھەر وەا نىزى ۵۰۰۰ لەشكەرى سوورىيەيى زى بەشدارى قى ئىرىشى بوبۇون. نىزى ۲۰۰ گوند سەرانسەر ھاتن شەوتاندن و وېرانكىن. ب ھەزاران زىن و زارۇك ھاتن قەتلەرن. جونتايىا عارف و ئال ساڭر بېيار دابۇو كۆقى جارى دۆزا كوردى ز بىنى ز ئۇرتى راكە و ز لەورا زى كوردىستانى سەرانسەر وېران دىكى. لئى تەكۆشەرىن كورد د سەرۆكەتىيا بارزانى دە، ب شەرى گەرلايى لەشكەرى عەرەب جار ب جار

شکاندن و د دیروکا کوردان ده لەھەنگیین بیھەمپا پیک ۋانىن.

ھوکومەتا عىراقى دىيسا ب سۆقىيەتى رە پىوهندى دانى و وان كشاند ئالىيە خۇھ دا كۆ دەف ژ رەخنەبىيەن خوه بەرده و پشتگريما كوردان نەكە. ل سەر داخوازا سۆقىيەتى، مۆخۇلىستانا كۆ دەمەك بەرى د يەكىتىا نەتەوەيان دە دۆزا كوردى ئانىبۇو زمان، قى پېشىنارا خوه ب شۇوندە كشاندبوو. دى بارزانى ل سەر قى رەوشى وها بىگۇتا:

"ئەم نە د وى باوهريي دە نە كۆ ئەم دە مافىن گەلە خوه ب پىوهندىيەن د ناھ لۆردا دە وەرگەن. ئەم دە قى سەركەفتى ب تەكۈشىنا خوه يا پېرۇز و چەكىن خوه ب دەست بخن."

ب راستى زى پېشىمەرگەيان تەكۈشىنەكە ويسا بىھەمپا دابۇون كۆ جاشكان دەف ژ چەكان بەردا بۇون و لەشكەرى دېمىن زى خوه ب شۇوندە فەكشاندبوو. د چريا پېشىن دە گەلە كورد ئاغا رىزگاركى ب گشتى ژ دەستى دېمىن دەرخستبوو.

ئاشتىيا ۱۹۶۴ ان و دوبەندىيا كوردان

شەرى ئازادىيە ھوکومەت زى بەردا بۇو پېشىبەرى ھەف. د چەلەيى پېشىن دە عارف د ھوکومەتى دە گوھەرتىن مەزن چىكىر و بەعسى ژ كار و بارىن ھوکومەتى ب دور خست و ب قى ئاوايى حۆكم ب تەقايى خست بن كۇنترۇلا خوه. د ھوکومەتا نۇو د جى دابۇو كوردەكى نەخشەبەندى زى.

عارف ب گۆتن ئاشتى دخواست و "ئەم دخوازن قى وهلاتى ب برايىن خوه بى كورد رە پار قەكىن "دگۆت. ل سەر داخوازا ئەمەرىكايى، جەمال ئابىدولناسىر و بەن بەللا ئىنسىياتىف گرتن و د ۱۰ ئى سپاتا ۱۹۶۴ ان دە شهر راوهستىيا. ئىدى عارف شهر دابۇو راوهستاندن. بىشىك ئەف ژ بۇ كوردان زى باش بۇو.

ل گۆرى شەرتىن لەھەقاتنى دە د ناڭا چارچوقھىيا يەكىتىيا عىراقى دە چارھەسەركرنا مافى نەتەوهىي يا كوردان ب زاگۇزىن بىنگەھىن بھاتا گارانتىكىن. دە ب ئەفووپەكە گشتى كوردىن گرتى سەربەست ببۇونا و دە مالىيەن وان ب پاش قە بھاتنا دايىن. دى "ۋەزارەتا كارىن باكۇر" ببۇونا سىقىل و ژ نۇو قە بھاتنا سازكىن. دى كارمەندىن كورد شەگەريانان سەر كارىن خوه و ئامبارگۇپىا ئابۇرى ژ سەر كوردستانى رابوويا. دى هەر وە كۆمىسيونەك ژ بۇ زەرار و زيانا كوردستانى ساز ببۇويا و تازمەناتا وى بدا كوردان.

بارزانى وەكە پەرسەننەكىن ئەف پەيمان قەبۇول كر و ژ بۇ شهر راوهستاندىنى برىيار دا. وى ل سەر قى ژ مەدىيائى رە وەها دگۆت:

"ئەم فەرسەندەكىن دەن ھوکومەتى دا كۆ سۆزى خوه ب جى بىنە و مافىن مە يىن نەتەوهىي تىيىخە ژيانى. گەر ئەو ل سەر سۆزى خوه نەسەكەن، ئەم دە ژ مەجبۇرى بەرسىقى بدن. بادايانىنا شەرى چەدارى نايى مانەيا كۆ ئەم دەف ژ چەكان بەرددن. ئەم دە ل گۆرما رەوشى و پېكانيينا شەرتىن كوردان برىيار وەرگەن".

تەقى ۋان گۆتنان زى شهر راوهستاندىنى لى قى پەيمانى د ناھ پارتىيە دە دوبەندى دەرخست ھۆلى. ئىبراھىم ئەممەد و ھەقالىن خوه قى پەيمانى ژ بۇ كوردان تىير نەدىيتىن و دۆزا ئۆتۈنۈمەكە فەرەھەتر دىرن. ل گۆرى وان رەوشاجۇونتايى يا نەن باش بۇو و ھىزىن لەشكەرى زى پە قەلس ببۇبۇو.

پیویست بمو کوردان ژئی رهوشی ئیستیفاده بکرا و شەرئ خوه دۆم بکرا دا کۆنۇنۇميا خوه ب دەست بخستا.

ژ ئالىي دن قە ز بەر کۆ رهوشما کوردان ژى نە باش بمو، بارزانى ژى نە دخوهست شەر دۆم بکە. پیویست بمو کۆ كورد ژى هەبەكى بىھنا خوه بەردن و پیویست بمو کوردستان و يران بھاتا ئاڭاڭىن. دەپا كۆ گرتىيەن حەپسان بھاتنا بەردان و فەگەرييانا مالىي خوه و گوندىيەن كورد ئاغا خوه بازۇتنا. ل گۇرى بارزانى رهوشما خەراب يا ئابۇرى پشتا کوردان شكاندبوو.

بىشك ئەف ناكۆكى نە ب تەنى ژ رهوشما نەدا دەركەتبۇو ھۆلى. ناكۆكى ج بىزە ژ دەستپىكا كەتنا ئىبراھيم ئەحمدە ياناف پارتىيە دەست پىن كربوو و جار ب جار د رهوشىن وها د خوه نىشان ددا. لى دئ ئەف ناكۆكى ب ۋى ئاوايى ژى نە راوهستىيا و ئەحمدە و ھەقالىي خوه رۆز ب رۆز ژ بارزانى و شۆرەشى ب دور بکەتىن. ئەو و ھەقالىي خوه د كۆنگەرە يان ۶ ئەم دە بەشدارى جقىنى نەبۈن و ل ھەمبەر پارتىيە و مستەفا بارزانى دىزېرىيا خوه ئەشكەرە كربوون.

ئەف ناكۆكى د دەمەكە كن دە مەزن بمو و د ناخا ھەردو ھېللان دە شەرئ چەكدارى دەست پىكىر. ئىبراھيم ئەحمدە، جەلال تالابانى و ئۆمەر دەبابە سەرۆكەتىيا موخالەفتى دىرن و ھەر سى ژى ئەندامى پەلىتىبورۇيا پارتىيە بۈن. دئ گرووبما وان د شەر دە زىدە ب بەر خوه نەدايا و دەرباسى ئيرانى ببۈپىا.

جوونتا ل سەر سۆزى خوه ناسەكتە

دئ ھوكومەت ديسا ل سەر سۆزى خوه نەسەكتىيە. نامەيىن كۆ بارزانى جار ب جار ژ وان رە دشاند نە دگەيىشتن وان ئان ژى بىبەرسىيە دمان. جوونتايى داۋىتى دە پشتى كۆ رهوشما خوه نەك سەرەراست كر و خوه ژ شەر رە ئامادە كر، شەرتى كۆ كورد دەف ژ چەكىي خوه بەردن ئانى بېشىبەرى كوردان. دئ ھەر وها ھېزىن پېشىمەرگەيان ژى بھاتنا بەلاقىن. ل سەر وئى بەرسىقا بارزانى ئەشكەرە بمو: "پېشىمەرگە بەرسىقا ھېشىما مافىن نەتەۋەيىي يىن دىرۆكى نە. ئەو پارىزگەرین پېرۋۇز ئىن مافىن گەللى كوردن. ھەر كى بخوازە بىيى كۆ كورد بىگىن مافىن خوه ھېزىن پېشىمەرگەيان بىتە بەلاقىن، ئەو پرسى بەرەقاجى دىن. ھەر وەكە مىركى كۆ عەرەبەيى ل پېشىما ھەسپان گرى بده."

جوونتايى د دەستپىكا سباتى دە ئۇلتىماتۆمەك ژ بارزانى رە شىاند و خوهست كۆ ئەو و ھەقالىي خوه تەسلىمي ھوكومەتى ببن. جوونتايى شۆقەنىست نە دخوهست ژ بەلاقبۇونا كوردان ئىستيفادە بکە وان د رهوشەكە زۆر دە زەفت بکە. لى كوردىن كۆ دەرباسى ئيرانى بوبۇون و چەندەيەك بەرئ ل دىرى بارزانى و شۆرەشى بۈن، نەدا ديسا دخوهستن بەشدارى شۆرەشى ببن. ل سەر ۋى بارزانى ژ بلى ئى. ئەحمدە و س. ئازىز ئەفووپەكە گىشتى دەرخست و ئەو ژى ديسا گەيىشتن ھېزىن شۆرەشى. ژ بلى ۋى بارزانى عەشىرەن دن ژى گەيىشتنابۇو شۆرەشى. د دەمەكە كن دە ئىزىدىيەن كورد ژى ژ ھېللا خوه ۋە سەرى ھلдан. ۋى جارى ئىدى كورد د بن سەرۆكەتىيا بارزانى دە وەكە نەتەۋەيەكى ھەقگەرتى سەرى ھلداپۇون.

لە عارف ژى ۋى جارى خوه باش خورت كربوو. ژ ھېلەكى ۋە سۆقىيەتا كۆ جەتا نەا پەرەيى كۆ دئ بدا عىراقى دابۇو راوهستانىن، نەدا دابۇو جوونتايى.

پشتی کۆ مەرقىین بەعسى ژ حۆكم هاتبۇون بىدوركىن، ھوکومەتا سۆقىيەتى ژ رەوشى رازى بۇو. ھەر وە ناسىر، كروسجهف و عارف بەھەقدو رە دابۇو ناسكىن و عارف ژى بەھەر ئاوايى تەمینات دابۇو سۆقىيەتى. ژ بلى شى ھوکومەتا ئەمەريكا يى ژى د روژھلاتا ناقىن دە ئىستىكىار دخوهست و ز سياسەتا عارف رازى بۇو. ب كىيماسى باوھر دکر كۆ دئ بكاربە وئى ژ بن كۆنترۇلا سۆقىيەتى دەربىخە. دئ ھەر وە ناسىر ژى بانگى بارزانى بکرا و داخوازا كۆ تەشى لەشكەرى خوه تەسلىم بېھ بکرا و ب ۋى ئاوايى ل ھەمبەر شۆرەشا كورد روويى خوه يى راستى ئەشكەرە بکرا.

"يان كورستان يان نەمان!"

د نيسانا ١٩٦٦ ان دە عەبدولسەلام عارف و دو وەزيرىن خوه د قەزايەكە ھەلىكۆپتەرى دە من. براين وى ئابدۇرەھمان عارف كەت دەوسا وى. ئابدۇرەھمان ل سەرداخواز و بانگىن بارزانى مينا ئەبسەلام، بەحسا براتىا كورد و عەرەبان دکر. لى خويا بۇو دئ ئەو ژى زىيە دۆم نەكرا. سەرلەشكەرىن جوونتايى ژ بۇ دۆماندىنا شەر زۆر ددان ھوکومەتى و ھوکومەتى ژى جار ب جار بانگى بارزانى دکر دا كۆ تەشى پىشەرگەيىن خوه تەسلىمي ھىزىن دەولەتى بېھ. رىا كوردان يا درىز و ب تادە ھەر بەردەواام بۇو.

د داوايا گولانا ١٩٦٦ ان دە تەكۈشەرىن كورد ھىزىن دېمىن پەريشان كرن. ھوکومەت مەجبۇر ما كۆ دەست بەھەقىيتى بکە. ئەف دەت مانەيىا ئاشتىي. دئ ھوکومەتىن ديسا مافىن كوردان قەبۇول بکرا. عارف د چريا پىشىن دە دچە كورستانى، جەم بارزانى. ئەف يەكەمین جار بۇو كۆ سەرۆككۆمارەك دچوو كورستانى. بارزانى ھنگى شىارا خوه يا تارىخي دىار دكى: "يان كورستان ئان نەمان!"

بارزانى ۋى جارى شەرت دانىبۇو بەر جوونتايى كۆ دېن كۆنترۇلا يەكتىيا نەتەوەيان دە مافى كوردان ئى چارەنۇوسىي بىتە دايىن. عارف ئەف ژى قەبۇول كر. لى جوونتايى ۋى جارى ژى ئەف ب جى نەانى.

بەعس تى سەر حۆكم

ل عىراقى شەرى ناخۇھىي يى ل سەر ئىدارەكىندا وەلات يەك ژ وان پېسگەرىكىن ھەرى گرینگە. ژ بەر وئى ژى د ناث ھىزىن لەشكەرى و سياسى دە ھەر تم ناكۆكى ھەنە. ھەرچى بەعس ژ بۇ دەمەكە كەن ژ ئىدارەيى ھاتبۇو ب دوورخىستن ژى، ژ ھىزى خوه زىيە تىشت وەندان نەكربۇو. د ١٧ تىرمەھا ١٩٦٨ ان دە جوونتايىكە نۇو ھات سەر حۆكم. ۋى جارى حەسەن ئال باكى ب پېتىگىرە لەشكەرىن موخالىف و ب ئالىكاريا پارتىا بەعسى دەست دانىبۇو سەر حۆكم و ھوکومەتكە كە نۇو ئاشا كربۇو.

مینا جوونتا و ھوکومەتىن دن، ژ بۇ كۆ بەعس بكاربە بىرلەبرىنا حۆكمى خوه عەولە بکە، پېپەستىيا وان ب كوردان ھەبۇو. ژ بۇ وئى ژى د ھوکومەتا نۇو دە چار وەزارەت ژ كوردان رە ۋەقەتىندن. ژ قان دو كەس ژ ھىلا بارزانى، يەكى سەرىخوھ و يەك ژى ژ ئالىي ئىبراھىم ئەممەد و گەرەبە و بۇو.

لى بارزانى ل ھەمبەر ۋى دەركەت و نەھشت كۆ ھەۋالىن وى بەشدارى ھوکومەتكە كۆ ھەۋالبەندىن ئىبراھىم ئەممەد تى دە جى دىگرتن، ببن. بارزانى ژ بەر دو سەدەمان ل ھەمبەر ۋى بىرلە دەركەت. يَا يەكەم ئەو

بوو کۆ هوکومەتى ب زانەبۇون دخوهست كوردان پەرچە بکە و ئەف بکە "دە فاجتۇ." يادويەم رى ل گۆرى بارزانى ئىدى ئەف گرووب نە د ناف سەفيەن كوردىيەن ئازادىخواز دە بۇو.

دەگەل قىئىزى دە پارتىيا بەعسى د دەستپىكى چەلەيا پاشين ياي ١٩٦٩ ان دە د كۆنگەرەيا هەفتەمەين دە مافىن كوردان قەبۇول بکرا ول دەكلاسیونا خوه ياخەزىرانى خوهى دەركەتا. ل گۆرى قىئىزى دەكلاسیونى دەليا كۆ كورد و عەربە ل ھەمبەر ئەمپەريالىزمى و سیۆنىزمى ھېزىن خوه بدانى سەر ھەف و وەلات ب ھەف رە ئاتا بكرانى. تەقى قىئىزى ئارمانجا جوونتايىن ئەو بۇو كۆز رەوشاد كوردان ئىستىفادە بکە و وان بەرى ھەندى دە. وان قاشۇ دخوهست كۆ پرسا كوردى حەل بکن، لىن نە ب سەرۋەكتاييا شۆرەشى رە. سەرۋەكتىن دەولەتى زە دەوسا كۆ ب بارزانى رە تىكەقەن پىوهندىيە، بەرى خوه دابۇون كەسىن "پېشەرەوو" يېن مينا ئىيراهيم ئەحمدە و ھەقالىن وى.

بارزانى نكارىبۇو ئەف تشتا قەبۇول بکرا. خويا بۇو كۆ شەرەكى نۇو خوه نىز دەرك. پېشەرگە نەا ژ بۇ شەرەكى نۇو ئامادە بۇون. وان ئىريش بىرن سەر ھېزىن جوونتايى و قەلەدزى و پەنجه ويىن ئە دەستتىن وان رىزگار كرن.

جوونتاييا عەربە ژ ھېلەكى قە ئىريش دېرن سەر كوردان و ژ ھېلەكى قە رى دخوهست ئەنەنەكى گىشتى ئاتا بکە. لى ئەف ب سەر نەدەكت و بارزانى رى ئارمانجا وان فيم كربۇو. ل سەر قىئىزى پارتىيى د ١٩٦٩ ان د ژ بۇ يەكىتىيەكە كۆ مافىن كوردان بىنە جى و جوونتايى ژ سەر حۆكم داخىنە، دەست ب خەباتەكى كر و ئەف ب داخويانىيەكى رى دىيار كر.

شۆرەش ھەر دچۇو خورتىر دبۇو و ژ ھېلە چەكان قە رى پەر ب ھېز بوبۇو. جوونتى بىچارە مابۇو. ھەر وەل سەر شات ئال ئەرەب ب ئيرانى رە ژە ناكۆكى دەركەتبۇو. ناكۆكىن ناخوخەيى و شۆرەشا كوردان دو پېرسىرىكىن دەن بۇون.

د ئىلىۇنا ١٩٦٩ ان دە سۆقىيەتى ب خوه خوهست كۆ ژ چارەسەركرنا قىئى پرسى رە بې ئالىكار. بەعسى ژ بەرى قە ئامادە بۇو، لى ياخەزى گەرەنگ ئەو بۇو كۆ بارزانى قايل بکن. ل سەر قىئى دە سۆقىيەتى مەرقەكى ب ئاشى عەزىز شەرەف كۆ ژ سالا ١٩٦٥ ان قە ل نەفييە دزىيا و ب سايى كوردان ژ دەستتى جوونتايى رىزگار بوبۇو، بشاندا جەم بارزانى.

بارزانى ب خوه ژ جوونتايى ب شىك بۇو. باوهريا وى ب هوکومەتى نەدەفات. ل گۆرى وى دەما وان د ئۆددەيەكى دە ل سەر چارەسەركرنا پرسا كوردى نىقاتى دەتكەن، د ئۆددەيەكە دەن دە پلاتىن لەشكەرى دەهاتن ئامادەكرن. ياخەزى جارى ژى رەوش وسا بۇو. هوکومەتى ژ ھېلەكى قە بانگى ئاشتىي دەرك و چارەسەركرنا پرسا كوردى ل ھەمبەر ئەمپەريالىزمى دانى رۆزەقى، ژ ھېلەكى قە رى لەشكەرى خوه دشاند كوردىستانى.

بەر ب ١١ يى ئادارى قە ...

د دەستپىكى ١٩٧٠ ان دە د هوکومەتى حەسەن ئال ساڭر دە گوھەرتەكە دەن چېيۇو. قىئى جارى عەزىز شەريف كربۇون وزىرى ئەدالەتى. وى ھەر وەل د ناف هوکومەتى و پارتىي دە ناقبەيىتى رى دەرك. جەقىن جارنان ل بەغدادى و جارنان ژى ل كوردىستانى پىك دەهاتن.

د داویئن ده سه‌دام حosomeین، کۆ هنگى جىگرى سەركارى لەشكەرى بى
ھەریمی بۇو، چوو كوردىستانى و سى رۆزان ل جەم بارزانى بۇو مېغان.
ده كلاراسىيۇنا پەيمانى ژتەرهف بارزانى و سەدام شەھات ئىمیزەكىن و د ۱۱
ئادارا ۱۹۷۰ ان ده ژتەرهف ئال ساڭر فە د رادىيۇيى ده هات ئىلانكىن.

ئەپەيمان د دىرۆكا گەلەن كورد دە گافەك ژ يىن ھەرى گىرينگ بۇو. كوردىن
باشۇور ب ۋى پەيمانى دەھىشتەن ئازاديا خوه و ل باكۈرى عىراقى
كوردىستانەكە ئۆتۈنۈم دەھات دامەزراىدىن. دى دەمەكە ئەيان ده ژمارتنەك
ل كوردىستانى چىبۈوپا و ل گۇرا و ئىزى كار و خەباتا كوردىستانى تىكەتنا
دەستىن كوردان. كورد ئىدى د وەلاتى خوه ده ئىدارە دخستن دەستىن خوه.

ب ۋى پەيمانى رە ژ ھەيلەكى قە جونتاين و ژ ھەيلەكى قە ژى پ د كى
ئەفووپەكە گاشتى دەرخستن. ب ۋى ئاوايى پرانتىا كوردان سەربەست بوبۇون.
د داويا ئادارى ده هوکومەتەكە نۇو ئاڭا بوبۇو و د ناف ۋى هوکومەتى ده
پىنج وەزارەتىن كۆ بارزانى ژى ئەو تەسىدىق كريپون، دابۇون كوردان. سامى
ئابدۇراھمان ژى بوبۇو وەزىر ئاروپارىن "باڭور".

دئ ل گۇرا پەيمانى سەركىدا ئا كۆنسەيا شۆرەشا كوردى ژى بھاتنا
فەسخىرن. بارزانى پېشى پەيمانى و دامەزراىدىن هوکومەتەن نۇو، ژ بۇ نىيەتا
خوه يا قەنچ بەھ نىشاندان ئەز ئىدى ب تەنى مافىن گەلەن خوه بىن عىراقى
دپارىزىم "گۆتبۇو.

پېشى لەھەفاتنى و ئەفووپا گشتى، پارتىي كۆنگرەيا ھەشتەمین بىك ئانى.
كۆنگرە ب بەشداربۇونەكە بەرفەھ و ئەشكەرە بىك ھات. دگەل دەلەگەيىن
پارتىي ژ رىختىن دن و ژ بەعسى ژى دەلەگە بەشدارى جەقىنى بۇون.
بارزانى جارەكە دن وەكە سەرۆك ھات هلبۈرەتىن و ھەبىب كەرىم ژى بۇو
سەكەتەر. دگەل سامى ئابدۇراھمان، مەممۇد ئۆسمان و ئالى ئابدۇللاھ
مەسعود و ئىدرىيس بارزانى ژى ژ بۇ كۆمىتەيا مەركەزى هاتن هلبۈرەتىن.

سەكەتەر ئەپەيمانى ھەبىب كەرىم د جەقىنا پۆلىتپۈرۈي ده ژ بۇ جىگرى
سەرۆككۆمارى عىراقىن ھات هلبۈرەتىن. لى بەرپىرساپارىن بەعسى خوھ دىگەراشى
ژ بەر پىيەندىيەن وى يىن ب ئىرانى رە ژ ۋى وەزىفەيى رە ئەو قەبۇول نەكىن.
دئ ئەپەبرىارا جوونتاين ھى د دەستىپىكا پەيمانى ده ناكۆكى دەرخستا.

لى ناكۆكى نە ئەپە ب تەنى بۇو. جوونتاين بەرى وەختى ژمارتنى شىنىيەن
بازىارى مۇوسل و كەركۈكى، عەرەب د ۋەرەب د ۋەرەب ب جى كربۇون دا كۆ ئىدارە
نەكەفە دەستىن كوردان. د قانۇونىن بنگەھەين ئى نۇو دە قەت بەحسا
ئۆتۈنۈميا كوردان تونە بۇو. ل گۇرى پەيمانى دئ ئىدارەيا بازىارىن كەركۈك،
خانەقىن، مۇوسل، سنجار و دىلايىن ژتەرهف ھىيىن كورد و هوکومەتى قە
بھاتنا ئىدارەكىن. لى ئەپە ژى ب جى نەھات. ھەر وەا ل بەغدايىن ل
ھەمبەر نۇونەررەن كورد ئىدرىيس بارزانى و حەميد بەروارى سووپىقەست ژى
ھاتبۇو پلانكىن.

بارزانى د دەستىپىكا ۱۹۷۱ ده ل ھەمبەر سىاسەتا ئاسىمېلاسېيۇنى و
بجىكىنما عەرەبان ل بازىارىن كوردىستانى دەركەت و ئەپە كريا پىوتەستو كىن.
"ئارمانچ ژ قان كرياران بەرى كۆ د چىرا پېشىن ده ژمارتن چىپىن، نفووسا
عەرەبان ل بازىارىن كوردىستانى زىدەكىنە" بارزانى دگۆت.

دئ دەمەكە كن ده ل ھەنەك دەقەران شەررەن پچۇوك دەركەتنا. هوکومەتى
ب مانىا ئان ئىريش و شەررەن پچۇوك د ھاقىنى ده ئىريش بىر سەر كوردان و

دیسا شەر دەست پى كىر. بەردەقكى جوونتايى ئىدى سەدام بۇو و وى دەست ب سياسەتكە نوو كربوو. بەرى كۆ ئىريشى بېھ سەر كوردان ب هوکومەتا سۆقىيەتى رە پىوهندى دانىبۇو و ب سايا پەيمانەكى، رەوشَا جوونتايى ساخلىم كربوو.

لى دى جوونتا ديسا زى ب سەر نەكتا. هىزىن پىشەرگەيان، وەكە كۆ جوونتايى تەخمين دىكىر، نەهاتبوو بەلاڭىرن. داۋىيا ئىلۇنى دە جوونتا د شەر دە كەتبۇو تەنگاسىي. پىّيىست بۇو كۆ تىشەكى جودا بىتە كىن. دۇر فى جارى هاتبوو سەر سەدام. سەدامى كۆ ئىيمەي خوه ئافيتىبۇو سەر پەيمانا ۱۱ ئادارى، ب قان خەباتىن خوه روتىبە ياخوه رۆز ب رۆز بلندتر كربوو.

مەلە مستەفا بارزانى مەرقەكى ئۆلدار بۇو، سەدام ئەف دزانبۇو. وى هەيەتەكە ژ مەلەيان پىكەتلىكى دە قورانىن دىيارى شاند جەم بارزانى. دى هەرھال وى خويينا مسلمانان نە رۈزىدا سەدام دەركى. لى د ناف وان قورانان دە ژ بۇ قەتلەكتە بارزانى بۇمبە هاتبۇون ۋەشارتن و مەلەيان ژى ئەف نازانىبۇو. دى بۇمبە د دەستى مەلەيەكى دە و ب پىشەرگەيەكى فە بتەقىيا و بارزانى جارەكە دن ژ كوشتنى بىلتىا.

جوونتا ل بەندا خەبەرا كوشتنى بارزانى بۇو. لى چاخى پى هىسيا كۆ رەوش نە وسايە، دەست ب تەرۆرەكە نوو كر. لى جوونتا ب قى ژى نە دراوهستىا. ئەو هەر تم ل پەمى مەرقىن قەلس بۇو دا كۆ شۆرەشى ژ ھوندر ۋە تىخە دەستى خوه يان ژى قەلس بکە. يەك ژ وان مەرقىن قەلس ژى تۈبەيدوللاھى كورى بارزانى بۇو. سەدام ب ئاوايەكى ئەو كشاندىبۇو ئالىي خوه. چاخى پارتى و بارزانى پى هىسيان، ئەو گىرتىن و خستن حەپسى. لى شەقى كۆ دى بھاتنى كوشتن ئەو رەقىا و چوو جەم بەعسى. ئەو ئىدى "مېقانى" سەدام بۇو و د خىزمەتا وى دە بۇو.

هوکومەتى ب گاۋىن خوه يىين "پىشەرروو" و ب پىوهندىيەن ب سىستەما سۆسيالىست رە دخوهست شۇرەشا كورد ب ھەر ئاوايى بەھتىسىنە. ب قى ئارمانجى و ل سەر داخوازا سۆقىيەتى پارتىيا كۆمۈنىست دەست ب وەشانىن خوه كر. پىشىرە ژى ژ قىن پارتىي دو وزىز خستن ناف هوکومەتى. داوى ژى هوکومەتىن عىراق و سۆقىيەتلى ل ھەف كىن و ب ھەف رە پەيمانا دۈستانى و ھەقكارىيەن ل بەغدايى ئىمەز كرن. پىشى قىن پەيمانى هوکومەتا سۆقىيەتى ب ھەزاران شىئورىمەند، تەكىنۈكرات و لەشكەررەن كۆ ب پەترولا كوردان دهاتن خودىكىرن شاند عىراقى.

بارزانى خەتمەرا مەزن فيم كربوو. حەتا نەا سۆقىيەتى جار جاران پشتگرى دىكى ئان ژى دەنگى خوه ل ھەمبەر قىركىنان دەردەختى. لى نەا ئەف ژى رۇ دەست چووبۇو. بارزانى ب ئىرانى ژى نە زىدە باوهەر بۇو. وى دزانبۇو كۆ دى ئىرانى د رەوشەكە خوهش دە دەف ژ كوردان بەردا و وان ب تەننى بەھىلە. ھە وە ئەمەريكا ژى داخوازا وى ياخوپىشىرىت بىيەرسىقەتلىكىنە.

تەقى كۆ بارزانى ب ھەر ئاوايى ھېقىيەن خوه ژ جوونتايى بىرېبۇو ژى ديسا نە دخوهست خويىن بىتە رۈزانىن. ژ بۇ قىن وى ژى ھەيەتەكى شاند كەھملىنى كۆ پېسگەرىكى بىنە زمان و عىراقىي مەجبۇر بکە دا كۆ جوونتا پەيمانى بىنە. د جقىيە د پارتىيا كۆمۈنىست ياخوپىشىرىت بىيەرسىقەتلىكىنە كۆ د كى پېشىكىش دىكى، ئانگۇ بجيانىنا دەكەلەراسىيۇنا ۱۱ ئادارى قەبۇول دىكى.

لى هوکومەتا سۆقىيەتى ژ بۇ بجيانىنا قى دەكەلەراسىيۇنى زۆرى نە ددا عىراقى. جوونتايى ژى ئىدى د قى ئاوايى دە پىشى خوه قەھى كربوو و هىزىن

خوه ژی دابوو سه‌هه‌ف. ژ بۆ وئى ژى ئىدى ديسا دكاربوو دهست ب ئىريشىن خوه بکه. ب قى ئاوايى پىشى ئىرىش بىن سه‌ه شىخان و پشتەر ژى گوندىن سينجارى كۆ كوردىن ئىزىدى تى ده دىريان بۆمبه كر. لەشكەر ئىجۇونتايى ب قى ژى نهراوه‌ستىيا و ئىرىشىن خوه گاف ب گاف زىدە كر.

لى بارزانى و پ دك ژى فلا نه دسەكىنىن. ژ بەر كۆ پىوه‌ندىيەن سورىيەيىن ژى مينا عىراقى ب سوچىھەتى ره هەبۈون و پەرچەيەكى كوردىستانى د بىن باندۇرا وان ده بۈو، تو ھېقىيەن ئالىكارى يان ژى پشتگرىي ژور تونە بۈو. هەر وە پەرچەيىن ھەرى مەزىن ئى كوردىستانى د بىن باندۇرا توركىيەيى ده بۈو د رۆزەڭا كۆمارا توركىيەيى ده ژى ژ بۆ كوردان تو گوھارتەنەك تونە بۈو. توركىيە هەر وەل ھەمبەر ھەر شكل پىشىدەچۈونا پرسا كوردى بۈو ژى.

ب قى شەكلى ب تەنئى ئيران د دەست د دما. دەولەتا كۆ بكاربە كوردىن باشۇر بىگىزىنە ئەمەرىكايى، ئيران بۈو ژ بەر كۆ ناكۆكىيەن وان ب عىراقى ره هەبۈون. عىراقى ب رىا سوچىھەتى حوكىمى خوه ل خەلچى ژى زىدە كربۇو. ژ بۆ قى ژى شاد دخوهست ب كوردان ره تىكەف پىوه‌ندىيەن و ب رىا وان جۇونتايىا بهعسىن ژ سەر حوكىم داخىنە.

لى باوه‌ریا كوردان و بارزانى ب شاهى ئيرانى نەدھات. تەقى قى ژى تو رىيەكە دن خوانى نە دك. شاھ رزا ب رىا نىكىسون و كىيسىنگەر و ب "گارانتوريا" وان ب بارزانى ره كەته پىوه‌ندىيەن. كىيسىنگەر ب قى ئاوايى بريارا ئالىكارىي دا. لى دى وەكە كۆ پشتەر ژى بخويما و كۆ د شەرئ خەلچى بىن داوى ده ژى ئەشكەر بۈو، ئەف ئالىكارى نە ژ بۆ سەركەفتىن كوردان بۈو. وان ب قى ئالىكارىي دخواست جۇونتايىا عىراقى بترسىن و تىخن بن حوكىمى خوه.

جۇونتايىا بهعسىن ژى قى رەوشى ب ھەر ئاوايى ب كار ئانى. ژ ھېلەكى فە پارتىيا كۆمۇنيست يى عىراقى كشاند ھىلا خوه و ژ ھېلەكى فە ژى "جەپەيا نەتەھەبىي يى پېشىفەرروو" ئافاڭا كردا كۆ دۇرەن ل كوردان تەنگ بکە. PKI ديسا چوو بەغدايى و شۆرەش و سەرۆكىيەن وئى ديسا بۈون "پاشقەرروو"! ل گۆرى وان "بارزانى ب تەمامى كەتبۇو ناف لەپىن ئەمپەریالىزمى و كەفنەپەرەستان".

جۇونتايىن ژ ھېلەكى فە ئەف كريار دكىن و ژ ھىلا دن قە ژى د ئادارا ۱۹۷۴ ان ده حازریا ئىلانكىرنا ئۆتۈنۈميا يەكالى دك. لى بارزانى و كورد ب تەمامى ئەف كريار پىۋەستى دكىن. ژ بەر قى ژى بارزانى ئىدىريس شاند بەغدايى دا كۆ هوکومەت قى بريارى بجى نەينە. لى هوکومەت د قى ئاوايى ده خوهدى بريار بۈو د ۱۱ ئادارى ده ئۆتۈنۈميا يەكالى ئىلان كر.

ل سەر قى پارتىيە وزىرىيەن خوه ژ هوکومەتى قەكشاند و والىيەن ھەولىر و سولەيمانىيەيى ژى دەف ژ كارىيەن خوه بەردان. هوکومەتى ژى زووزۇوكا دەوسا وان ژ كوردىن ھەقالبەندىيەن خوه داگرت. يەك ژ وان ژى ئوبەيدوللا بارزانى بۈو.

هاسان ئەل بەكر و سەدام زاگۇنلىن بنگەھىن گوھەرتبۇون و ئۆتۈنۈميا كۆ دابۇون كوردان ژى ل گۆرا خوه د بىن كۆنترۇلا خوه ده هشتبۇون. ب قى ئاوايى بارزانى و پارتى بىتەسىر كربۇون و ژ رايىا گىشى ره دىيار دكىن كۆ ئۆتۈنۈميا كوردان هاتىيە دايىن.

بیشک گهلهک سهدهمین شهری داوی ههبوون. لئی سهدهمین ههري گرینگ چافسوريا جوونتايي بهعسى بwoo. جوونتايي يهكيتيا سوقفيهتى و پرانيا دهولهتىن عهرب دابوو پشت خوه و ل ههمهبر "ئەمپەرياليزمى" و "ھەقالبهندىن وان" كوردان شەرهكى بىيەمپا دكر. هەر چقاس سوقفيهتى رى داخوازا كۆ كورد و پ دك ب بهعسى ئوPKI ره تىكەقىن ھەشكاريي و ب فى ئاوايى ل ھەمبەر ئەمپەرياليزمە هيىزەكە خورت ئاقا بكن دكزى، بارزانى ب وان باوهەر نەدكرو گوھنە ددا گۆتنىن وان.

پ دك بەشداري ناف "ئەنەيا پېشەرۇو يەنەتەۋەيى (EPN) نەبwoo. ناكۆكىيەن ب PKI ره ھەر چوو زىيەد بون و د ناقبەرا وان ده گەلهك جاران شهرى چەكدارى پىك هات. دگەل قى رى سوقفيهتى نەدخوهست كۆ كورد "تىكەقىن" بن حوكمىي ئەمپەرياليزمى. ز بەر وى رى جار ب جار "تافسييە" دكرن دا كۆ كورد رى تىكەقىن ناف رەفىن "پېشەرۇويان" و ئەپنە. لئي كوردان گوھنە ددا وان.

ئىدى ناكۆكى گھېشتبوو دەرەجەيا ههري بلند. ئەندامىن كۆمونىيەت ب هيىزىن جوونتايى ره ئىرىش دېرن سەر كوردان و هيىزىن شۆرەشى. پارتىيەن كۆمونىيەت كۆ تا نەها بىدەنگ بون زى ئىدى شۆرەشى رەخنه دكرن و بارزانى ب "ھەقالبهندىيا ئەمپەرياليزمى" سووجدار دكرن.

جوونتايى ل سەر ھەف ئولتيماتۆم ددان بارزانى دا كۆ شەرتىن كۆ وان دانىنە قەبۈول بکە. لئي بەرسىغا بارزانى ديار بwoo: دى تەكۈشىن ب تەنلى چاخى مافىن كوردان تىكەقىن بن گارانتىيەكى ب داوى بھاتا!

قى جارى شەر پەگران بwoo و جوونتايى ب تەفاهىا هيىزا خوه ئىرىش دېر سەر كوردان. ھەزمارا لەشكەرىي جوونتايى نىزى ۱۵۰۰۰ بwoo. هيىزىن پېشەرگەيان زى نىزى ۵۰۰۰ بwoo لئي نىزى ۷۰۰۰ زى مiliisien وى بىن كۆ چاخى پېويىست بوبىيا رادھشتەن چەكان و دەرباسى ناف هيىزىن شۆرەشى دبۈون، هەبۈون.

بالافرىن جوونتايى تەقى پىلاوتىن سوقفيهتى سەرانسەرئ كوردىستانى بۆمەباران دكرن، لئي جىهان بىدەنگ بwoo. ھاوار و گازىيەن بارزانى كۆ ژ چارالىي جىهانى ره دكى، بىيەرسىغ دمان. تو كەسى دەنگى بارزانى و بىن گەلى كورد نە دېھىست.

تەقى شەرەكى پەرزوار و بۆمەبىيەن ناپالمىي زى جوونتايى د شەر ده پەزۇرى دكشاند. پېشەرگەيىن قەھەمان دنيا ل لەشكەرىي دەشمن كربوو زىندا. هيىزىن لەشكەرىي ب ھەزاران مرى ل پەھى خوه دەشتەن و درەقىان. جوونتايى فيم كربوو كۆ دى د شەر ده وەندا بکە؛ پېويىست بوبو كۆ ب رىيەكە دن كوردان بشكىنە.

ز بۇ قى كارى سوقفيهت نامزەدى ھەرى گرینگ بwoo. سوقفيهتى و ئەمەريكاىي د كۆنسەيا عەولەبىي يى يەكىتىا نەتەۋەيان ده ل ھەف كرن كۆ ئىران و عىراقى ل ھەف بىنن. ئىدى ئەمەريكاىي زى سۆزىن خوه ژ بىر كربوو و دەف ژ پشتگريya كوردان بەردابوو.

شىورەندىين ئىران و عىراقى د دەستپىكى ده ل ئىستەنبولى هاتن جەم ھەف.

شاه رزا و ئەنور سەدات د دەستپیکا ١٩٧٥ ان ده ل قاھیرەيى هەف دىتن و سەدات پېشنىيارا سەدام پېشکىشى وي كر. سەدات پېشىرە د سباتى ده چوو بەغدايى و شەرتىن شاه پېشکىشى سەدام كر. د داوى ده ژى شاه رزا پەھلەوى و سەدام حوسەين د آئى ئادارى ده ل جەزاييرى د جقىنا OPEC ده هەف دىتن ول هەف كرن. پاشتى جقىنى د بن گارانتۇريا سەرۆكۈمەرى جەزاييرى بومەدىنهن ده پەيمانا خوه ژە مدەيايى رە ئەشكەرە كرن.

پەيمانا جەزاييرى هېقىيەن كوردان ب هەر ئاوايى ب داوى ئانىبۇو. ئيرانى ب فى پەيمانى رە شات ئال ئارابى ب دەست دخست و دبوو خودەيى خەلەجى. ب ۋى ئاوايى ئۆتونۇميا كوردان، كۆ سېن دكاربۇو ل سەرئ ئيرانى ژى ببە بەلا، ب جى نەدھات. ئيرانى دەف ژ "پشتگىرا" كوردان بەرددادا و عىراقى ژى دەف ژ يَا دۆفارى بەرددادا.

دەما پەيمان ئەشكەرە بۇو، بارزانى ل تەھرانى بۇو. چاخى وى و شاه ھەقدو دىتن، بەرسىيەشاھ دىيار بۇو: "ھۇون دكارن شۇرەشا خوه بدومنىن لى ئەم دى چەكىن خوه ژ وە وەرگەن و سېئوران ب تەمامى بدن گىتن. ئان ژى ئۇون دكارن ب ئەفووپىن ۋەگەن عىراقى و تەسلىمى ھوكومەتى ببن. يَا داوى ژى ئۇون دكارن ئىلتىجايى مە بکن".

بارزانى تو جاران وها ئاجز نەبوبۇو. ل سەر تەلگرافا وى ناقەندادا پ د كى جقىنەكى پىلەك ئانى و د جقىنى ده بريارى بەرددەواميا شەرقى چەكدارى هات دايىن. ئەف وى چاخى ل گۆرا دلى بارزانى بۇو ژى.

بارزانى د ٩ ئادارى ده ۋەگەرەيا كوردىستانى و سەركارىن شەر و سياسەشقانىن كورد دا جقاندن و رەوشَا نۇو دىيار كر. پاشتى نيقاش و شىورمەندىيى بارزانى ژ نىكىسۇن و كىيسىنگەر رە ل سەر ناقى پارتىي و كوردىن باشدور نامەيەكە كورت شىاند:

"رەوشَا نۇو د ناف گەلى مە و شەرقانىن مە ده بىچارەيى و پەريشانىي دخە زيانى. گەلى مە ل ھەمبەر خەتەرەكە پە مەزنە. ئەم ل ھەمبەر رەوشەكە ھەبۇون و تونەبۇونى نە. ئەز ژ قى رە تو گۆتن و ئىزەھەرن نابىنە. ئەم ھەشى دكىن وەكە كۆ وە ژ مە رە ژى سۆز دابۇو، ئالىكاريما مە بکن ول چەم گەلى مە جى بگەن. ژ بۇ بەرددەواميا زيانا مە و پاراستنا مالباتىن مە، ژ بۇ زيانەكە ب شەرهەف و ب شەخسيەت ژ قى پرسگەرىكى رە چەرەسەرىيەكە ب روومەت پىلەك بىنن".

بارزانى تو بەرسىيە نەگرت. لى وى د داوايا ئادارى ده نامەيەكە دن ژ كىيسىنگەر رە شىاند:

"برىز كىيسىنگەر، مە ژى دخوهست كۆ پرسگەرىكى ناقېبەرا ئيران و عىراقى ب رىيا ئاشتىن حەل بىبە و ئەم ب قى كېفخوهشىن. لى دگەل قى ئەشكەرەيە كۆ گەلى مە يى بىپاراستن د قان شەرتان د كەتىيە خەتەرەكە پە مەزن. ئيرانى سينۇرەن خوه ژ مە رە دايە گىتن و ئالىكاري ژى قوت كريي. تەقگىرا مە و گەلى مە ب شەكلەكى كەسەنەدىتى تى تونەكەن.

برىز كىيسىنگەر، ئەم باوهەن كۆ دەولەتىن يەكبووپى ل ھەمبەر گەلى مە خودەيى بەرسىياريا مۇرال و سياسىيە. ژ بۇ وى ژى ئەم ژ وە ھېقى دكىن:

(1) ئەم دخوانى شەرقى ل ھەمبەر گەلى مە بىتە راوهستانىن و فەرسەندا ھەقدىتىنى بىتە ئامادەكەن، ژ بۇ گەلى مە چارەسەرىيەك بىتە دىتن ئان ژى ب

(۲) بلا هەر ریئین تەسیرین مرۆشانتىي بىتن بكارانىندا كۆئىران داشى رەوشادىرىزكى ياب دەرد و كەدەر دە ئالىكاريا گەلى مە بىكە. ب كیماسى برا ئالىكاريا زيانا مە بىكە دا كۆئەم بكارىن تا كۆچارەسەرىيەك بىتە دېتن، د جىھى خۇھ دە شەرىخۇھ بىدمىن.

برىز كىسىنگەر، ئەم پەپ ب ئەندىشە نە. ئەم ل بەندابەرسىقەكە نەيىنى نە. ئەم نە باوهەن كۆدىا ل ھەمبەر كوردان د تەڭگىزەكە بىبەرپەرسىار دەيە. "

كىسىنگەر ژشقى نامەيى رە ژى تو بەرسىف نەدا.

۱۵ ئادارى بەرسىيارى SAVAK ئىل قەرەگەھا كوردان بۇو و ئۇلتىماتۆم ددا كوردان: سىنۇر ب گشتى ھاتبوو گرتىن و ھەر ئالىكارى ھاتبوو قوتىرن. ھەر وە ژەدقەرەكە دن ژى نە دەھات دايىن كۆئىكارى د سىنۇران دە دەرباس بىبە. پىيوىست بۇو يان چەكتىن خۇھ بادانا ئيرانى و دەرباس بىبۇنا يان ژى ب ھوكومەتا عىراقتى رە ل ھەف بھاتنا.

بارزانى تو جاران نەكەتبۇو رەوشەكە وە نەخوھش. وى گەلهك زۆرى دىتبۇون و گەلهك جاران ژى كەتبۇو رەوشىن زۆر، لىق قەت وە بىچارە نە بوبۇو. نەا ئىدى خوارنا گەلى كورد ژى كەتبۇو خەتەرى. رەوش ب ھەر ئاوايى ل گۇرا حەسابىن جوونتايى دەھشىيا. كورد ژى ب ھەر ئاوايى ب تەننى مابۇون. بارزانى د داوى دە خەبەر شاند جەم حەسەن ئال ساڭر كۆل سەر موزاكەرەيىن خۇھ بىدمىن. ئىدى خويىرزاڭدىن نە پىيوىست بۇو. لىق بەغدايى پىشىيارىن بارزانى قەبۇول نەكەر.

بارزانى د ۲۲ ئادارى دە ب رىا رادىيىا كوردى جارەكە دن بانگى ئەمەرىكايانى كەدا كۆزۆر بدن ئيرانى كۆشەپاوهستاندىنى درىېز بىن. ب ۋى ئاوايى گەلى كورد دكاربۇو دەرباسى ئيرانى بىبە.

گەلى كۆز بەر ئىرىشىن جوونتايى درەقىيا، بەرىخۇھ ددا سىنۇرەن تۈركىيەيىن (باكورى كورستانى) و ئيرانى (رۇزھلاتى كورستانى)، لىق سىنۇر ب ھەر ئاوايى گەتكەپەن. د دەستپېكى دە چەند كەسىن كۆ دەرباسى باكور بۇون، هاتن گرتىن و ب شۇوندە هاتن شىاندىن. لەشكەر ئەدام ئەو تەف كوشتن. ۋى رەوشى د ناف كوردان دە پانىكەكە مەزن پىلە ئانى.

د ۋى رەوشى دە بارزانى تەقاھيا گەنگەن بارتىي و شۆرەشى جەناند. وى رەوش ئىزەھ كەر و ھەركەس د كىيارىن خۇھ دە ئازاد هەشت. دى ئۇ ب خۇھ دەرباسى ئيرانى ببۇويا و پىشىيارا وى ژبۇيىن دن ژى ئەف بۇو. لىق كەسىن كۆ بخوهستا، دكاربۇو بىمەنە و شەر بىدمىنە. كەس ل ھەمبەر پىشىيارا وى دەرنەكەت و ژبۇخۇھ كشاڭدىنى بريار ھات وھرگەن.

خۇھقەكشاڭدىن و دەرباسبۇوبيينا ئيرانى د ۲۲ ئادارى دە دەست پىكىر. نىزى ۲۰۰. ۰۰۰ كورد ژەزمنەكى رەقىيان و خۇھ ئاشىتىن تۆر و بەختى دەزمنەكى دن...

پشتى تىكچۇونا شۆرەشى...

شۆرەشا كورد جارەكە دن ژبۇ دەمەكى بە ژى ب داوى ھاتبوو. بارزانى، سەرۆك و سەرلەشكەرەن شۆرەشى دىسا ل نەفيى بۇون. بارزانى و ھەۋالىيىن

خوه، خوه ئاقىتبوون بەختى شاهى بىيەخت.

بارزانى ئىدى بىيار دابوو؛ وى ديار كربوو كۆ وى دەش ژ رۆلى سەرۆكاتىيا بەردايە. پىويست بۇو ئىدى نەتهوهىئى كورد سەرۆكىن دن ژ ناڭ خوه دەرخە. دەما وى ب رۆژنامەۋانى مسلى ھاسانەين ئال ھايىكاڭ رە خەبەر ددا، وە دىگۈت:

"شۆرەشا كورد ب داوى نەهاتىيە، نەا ب تەنلى ناڭبىر دايە و بېھنا خوه دەدە. رۆلا من ب داوى ھاتىيە، لى گەلەن كوردى ل جەن خوهىيە و دكارە سەرۆكىن كۆ بەرخوهدانى ب رى قە بىن ژ ناڭ خوه دەرىيە. رۆلا من تەوا بۇويە، لى نە مومكىنە كۆ داوايا گەلەن كورد وەرە."

بارزانى ژ دەستى دەم، ژ تادە و زۇردارىيەن دەم گەلەن دىتبوو. وى دىزانبۇو كۆ دەمنىن كوردان چقاڭ دژوار و باربارن. ژ لەورە ژى تو جاران خوه نە دا دەستى دەم. خايىنتى و بىيەختى دەم دەلەن رەوش و ئاوايان دە ژى رە بۇوبۇون دەرس.

"من خوه نەدا دەست، لى مە خوهست كۆ ئەم نەا شۆرەشى ب داوى بىيەن. بىيەشكى من دكاربۇو پىشىرە ژى شۆرەش بىدا دۆماندىن، لى من نەخوهست زىدە خوين بىتە رەۋاندىن. من ھەر وەا خوهست كۆ ب قى ئاوايى رۆلا خوه ژى ب داوى بىيەن. لى ئەف نە داوايا شۆرەشا كوردانە..."

تەقى چان گۆتنان ژى خوه ئاقىتبوون بەختى دەمنەكى بىيەخت. لى ئىدى تو مەجال ژى رە نەمابۇون. دۆر ل وى و گەلەن كورد پر تەنگ بۇوبۇو. دەم پر خورت و ب فەن بۇو. پىشى تەوقاس تەكۆشىن و سەرەلەن گەلەن وەستىيا بۇو ژى. يى راستى ئەن نە ژ شەر وەستىابۇو. ئەو بىتەر ژ بىيەختى دەم و كوردىن كۆ مل ددان وان وەستىابۇو.

پىشى كۆ دەرباسى ئيرانى بۇو، نەخوهشىنا وى ھى بىتەر گران بۇوبۇو. حەتا كۆ د شۆرەشى دە سەرۆكاتىيا سەرەلەن ئەن دەنگ بۇوبۇو. نەا ئىدى وى نكارييۇو وى ۋەشىرە و رەوش رۆز ب رۆز بەر ب خەرابۇونى ۋە دچۇو. ل سەر قى پارتىيە و مالباتا وى د دەستىپەكى ۱۹۷۴ ان دە بارزانى شىاندىن ئەمەرىكايى.

تىكچۇونا شۆرەشى د ناڭ كوردان دە رەوشەكە نۇو دەرخست ھۆلى. كورد ئىدى ب هەف كەتبۇون و چارالى ھەف سۈوجدار دىرن. نيقاشىن پىشى شۆرەشى، مىندا ھەر شۆرەشان، ب خوه رە دىتن و شرۇقەيىن جەن دەختىن رۆزەنى، قى ئەرى ئىدى بىتەر ئەشكەر بۇوبۇون. دى قى رەوشى كوردان ب ھەر ئاوايى پەرچە بىرا و دى د پىيقارتۇيى دە ئالۇزى و نەخوهشىيىن گەرینگ بانىدا ھۆلى. ژ ھىلەكى قە سەرۆكاتى، ئانگۇ مالباتا بارزانى دەت سوجداركىن و ب تايىبەتى ژى بارزانى ب كەفەن پەرەستىيە دەت ئيتەماڭىن. ھەر وە وئ دەمى ئەلەن كەسان دىتنىن چەپ و مارکىسىزمى ژى، كۆ ئىدى ھىدى ھىدى ل كوردىستانى ژى بەلاف بۇوبۇو، ژ خوه رە دىرن مەرتال و ئىريش دېرىن سەرۆكاتىيا شۆرەشى. ژ ھىلە دەن قە ژى دو رىخستىن ئەندامىن ما وقت دەست ب خەباتەكە نۇو كربوو.

شۆرەش ب سەر نەكەتبۇولى نە دبۇو كۆ گەلەن كورد بى سەرۆكاتى بىيەنە. ژ ھىلەكى قە جەلال تالابانى و ھەۋالىن خوه ژ بۇ سەرۆكاتىيە و ئاۋاڭرنا تەقىگىرەكە خورت (يىنك) چالاڭى دىرن و ژ ھىلە دەن قە ژى هەنەك ئەندامىن

کۆمیتەیا مەركەزى يا پ د کى ب نافى "پ د ل قيادا موواقتەت" (قم) دەست ب خەباتەكە نوو كربۇن. وان ژ خوھ رە "ستراتەزىيەكە نوو" قەبۇل كربۇن و ئىدى خوھ د ناف سەفىن پېشىھەر دە دېھىزاند.

يەكەمین كۆنفەرانسا قم د تەباخا ۱۹۷۶ ان ده ل بەرلىنى چىيىو. بارزانى، كۆل ئەمەريكاينى بۇو، ديسا وەكە سەرۆكى پارتىيەتىنەت ھەلبىزارتىن. سام ئابدولاهمان بۇو سەرەتكەتەرى پارتىيەتى. مەسعود بارزانى، جەوهەر نامق، كەريم سنجارى، ئالى ئابدوللاھ در. كەمال و چەند كەسىن دن ژى بۇون ئەندامىن كۆمیتەيە مەركەزى.

بارزانى ل ئەمەريكاينى د نەخوھ شخانەيەكى دە دما. ئەف نە جارا پېشى بۇو كۆ دوورى وەلاتى خوھ بۇو،لى ديسا ژى حەسرەتا وەلات و ئازادىيا گەللى كورد دەشى وي دە بۇو. تەشى ئىشَا خوھ ياخەدار ژى ئەولەتتەنەتەوهىي خوھ دەفرى. تەشى كۆ ئىدى نە فال ژى بۇو، جار جاران ب روژئامەقان و سیاسەتمەدارىن جىهانى رە داخفى و پرسا كوردى دانى زمان.

چاخى كۆ ژممى جارتەر بۇو سەرۆككۆمار، بارزانى ژى رە نامەيەكى شىياند. دئ بارزانى د نامەيا خوھ دە وي ژ بۆ ھەلبىزارتىن سەرۆككۆمارىي پېرۆز بکرا و پرسا كوردان و تەكۈشىنا وان ب درىزى بانىا زمىن. وي هەر وە رەۋشا تىكچۈونا شۆرەشى و سەددەمىن وئى ژى بناف دكەر و ل سەر ئالىكاريا "دۆستىن كوردان" كۆ هەندك و ب دەرنەنگى دگەھىشت دەستىن وان ئاگاھدارى ددا وي.

بارزانى د نامەيا خوھ دە ژ جارتەر دېرسى:

"برىز سەرۆككۆمار، ئەم نە ل ھەمبەر لەھەۋاتىن ئىران و عىراقى بۇون؛لى گەلۇ پېيىست بۇو كۆ كوردونا قوربانىن فى لەھەۋاتىن؟ مە كوردان ب سۆز و بەختى يەكىتىيا ئەمەريكاينى و ئىرانى باوھەر كەر و ل ھەمبەر جوونتايىا عىراقى شهر كەر. ئە سۆز و بەختى كۆ ژ بۆ ئازادىيەتىبۇو دايىن ل كودەرئ ما؟ ل كامپىئن ئىرانى يىن پەنابەرىي؟ ل باشۇرۇ ئىراقى كۆ كوردەتەن نەفيكىن؟ د بەلاقبۇونا كوردان يال رۆزھلاتى؟ ب پەرچەكىن و بەلاقكىن مالباتان، زن و زارۆكان؟ د بن ئىشىكەنجه يىن مرنى ۵۵ نەتەوهىي يىدای كۆ ژ بۆ ھەموو گەلان شاپاتى سەرفازىيەتى و بنگەھەن يەكىتى، ئازادى و دەمۆكراسيي ئاقىتىيە، دكارە پاشتى قى رۆلا كۆ د تىكچۈونى ئازادىيا كوردان دە لەيىستىيە، بىيى ئىنسىياتىيف بەينە؟"

بارزانى د نامەيا خوھ دە فكرا ژەفەرسۇن ژى تىينە بىرا جارتەر و وە دېيىزە:

"دې كۆ خەيالىن مە نە مينا يىن بىریز ژەفەرسۇن بەرفرەھېن. لى ئەم ب تەنئى ئۆتۈنۈمىيەكى داخواز دەن. مە ژ بۇ قى شەر كىيە، ئەم ژ بۇ قى مرنە و ئەم دئ ھەرتەم قى بېير بىيىن. ئەمەريكاينى قى تەمیناتى دايە كوردان و ئەزىز ھوكومەتا وە يانوو قى هيىتى دەن."

دئ ژممى جارتەر ژى تو بەرسىف نەدا بارزانى. بارزانى پەر ئاجز بوبۇو و جارەكە دن ژى رە نامە شىياند. وي د قى نامەيەن دە هيىتى دكەر كۆ جارتەر زىارتە بکە و پرسا كوردى بىيى زمىن. لى ئەف نامە داخواز ژى بىيەرسىف ما.

نەخوھشىيا بارزانى د سالا ۱۹۷۸ ان دە پەرگەن بوبۇو. لى وي وەسىھەت كربۇو؛ دەقى بچۇويما وەلاتى خوھ د ناف گەللى خوھ دە نەفەسا خوھ ياخەدار بەن. پەر مخابن نەگەھىشت كوردىستانى. دەما ناشى جانى پاك گەھىشت كوردىستانى

رۆژهلات، ب سەدھەزاران کورد ل بەندىچ بون و ب ميليونان کورد زى خەمگىن و مەلولو بون. نەتمەھىي كورد سەرۆكى خوه، سەرۆكى سەرەلدان و شۆرهشا سالان وەندا كريبو. ئىدى بارزانى ژ كوردان خاتر خوه ستبو و چووبوو سەر حەقىا خوه ...

تشتەكى گەلهك بالكىشە كۆ جىھەكى تايىھەتى يى مەها ئادارى د ژيانا وى ده هەبوبو. ئەو د ۱۴ مەها ئادارى ده هاتبۇو دنيابىي. وى د ۱۱ ئادارى ده ناشى خوه ل بن پەيمانا ۱۱ ئى ئادارى دنقيسانت كۆ فى پەيمانى مافىن كوردان يى ئۆتۈنۈمىي قەبۈول دكىر. سەرۆكى نەمر د ۱۵ ئادارى ده چاقىن خوه ژ ژيانا بىبىخەت رە دگرت و دەست ب ژيانەكە بىداوى دكىر. هەرچى ئەو ئالىزيان بوبوبو زى، وى د دلى گەلى خوه ده جىھەكى تايىھەتى گرتبۇو و دئ ئەو هەر دەم مينا سەرۆك و تەكۆشەرەكى گەلى خوه بىشىا.

د چاقىن ھنك سياسەتمەدار، رۇناكىپير و رۆژنامەقانىن جىھانى ده مستەفا بارزانى

"سەرۆكەكى كۆ كەفنى و نووزەننیي دگىزىنە هەف. خوه ب هەر ئاوابىي دايە تەكۆشىنا گەلى خوه".

جەمال ئابدول ھناسىسى؛ سەرۆككۆمارى كەفن ئى مىرى

"سەرۆكەكى دىرۆكى كۆ ژ بۆ گەلى خوه ب سالان ل ھەمبەر نەھەقى و باربارىي تەكۆشىنا ئازادىي دا".

كەمال ۋۆمبلات؛ سەرۆكوهزىرى كەفن ئى لوبنانى

"يا راستى مستەفا بارزانى، سەرۆكى تەكۆشەر، دىرۆكا شۆرهشا كوردىيە.

Kurdish Revolt"Ballance, 'Edgar O

"مستەفا بارزانى مەرقەكى مەزن بۇ... پىويىستە ئەم دىرۆكا وى بخوين.

ھوسنى موبارەك؛ سەرۆككۆمارى مىرى

"... ژيانا وى، هەر وەكە كۆ ب سەرى گەلهك كوردان فە هاتىيە و ئەف پەرچەيەك ژ چارەنۇوس و تراژەدiya ژيانا وانە، رىزەك ژ يا شهر و نەفييە بۇو..."

The Kurdish War"son; d Adam Dav

"... تى گۆتن كۆ ئەو د وارى سياسەت و شەرقانىيا دىرۆكا كوردى ده پېشى سەلاھادىننى ئەيىوبى مەرقى هەرى گرینگە.

Sallah Al "ê skarînîv û Elmanê skarîGuenther Dischner; niv .Dr "S Grandchildren'AYUBI-Al -Dine

"د رۆژهلاتا نافىن ده سەرۆكەكى مينا وى نەھاتىيە دىتن ..."

Dana Adams Schmidt

"موساتافا بارزانی د دیرۆکا گەلئى كورد ده سەمبۇلا تەكۆشىنى بۇو.

Francois Mitterandê yê presê Rene Maurice; sekreter

"ز ناف تەۋاهىيا لەھەنگ و شەھىدىن كوردان ئىين كۆبەشدارى تەكۆشىنا رزگارىي بۇونە، جەھى مىستەفا بارزانى د دلى كوردان دەھەرى تايىبەتىيە.

The Roads of "ê skarînivâ û kîEmerê Jonathan Randall; rojnamevan
"Kurdistan As I Travelled Them

- - - - -

چاقكاني

**1. William Aegleton, Mehabad Kurd Cumhuriyeti 1946
(Komara Kurd a Mehabadê 1946); Koral-1990**

**2. Sait Kirmizitoprak, Kürt Millet hareketleri ve Irak'ta
Kurdistan ihtilali (Serhildanê Neteweyê Kurd û şoreşa
Kurd li Iraqê); Apec-1997**

3. M. Siraç Bilgin, Barzani; 1990

**4. M. Siraç Bilgin, Barzani'nin son yillari (Salên dawî
yên Barzanî); Hiddekel-1993**

**5. Dr. Abdurrehman Qasimlo, Kurdistan û Kurd; Jîna
Nû-1991**

**6. Kurdistana Îroyîn, problemên tevgera netewî; Roja
Nû-1998**

**7. Prof. Dr. Şakirê Xidoyê Mihoyan, iki dünya savaşı
arasında Irak'ta Kürt sorunu (Di navbera herdu şerên**

Kurd 1931-1958; Perwerde-Hewlêr, 2000

- 12. Pavel Anatolij Sudapolatov, Direktoratet-Stalins spionchef berättar (ji wergera beşa li ser Barzanî, Mistefa Aydogan-Platform)**
- 13. David A. Korn, The last Years of Mistefa Barzani (Salên dawî yên Mistefa Barzanî); Middle East Forum-1993 (www.meforum.org)**
- 14. The significance of the Iraqi "Revolution" of 1958 for the Kurds of Iraq (www.krds.net/revolution1958.htm)**
- 15. Mir Muhammed Revolt, Struggle in Iraq (www.ukin.org/struggle/iraq.htm)**
- 16. Mullah Mustapha Barzani, (www.krg.org)**
- 17. Bi kurtî ve jiyannama Barzaniyê nemir (www.kdp.pp.se/barzani)**